

Комунальний заклад «Житомирський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти» Житомирської
обласної ради
Кафедра методики викладання навчальних предметів

**ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ
В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ:
ЕФЕКТИВНІ ПІДХОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ
РЕАЛІЗАЦІЇ**

Збірник матеріалів Регіональної науково-практичної
інтернет-конференції

27 жовтня 2025 року

Житомир
2025

УДК 373.3/.5.091
I-73

Затверджено на вченій раді КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР
(протокол № 6 від 03.11.2025)

Рецензенти:

Пометун Олена Іванівна, доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України

Пастовенський Олександр Вікторович, доктор педагогічних наук, завідувач кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР

Інтегроване навчання в Новій українській школі: ефективні підходи та I-73 інструменти реалізації : зб. матеріалів Регіон. наук.-практ. інтернет-конф., 27 жовтня 2025 р. / КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР, Кафедра методики викладання навчальних предметів. – Житомир : КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР, 2025. – 55 с.

Збірник матеріалів конференції кафедри методики викладання навчальних предметів КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР «Інтегроване навчання в Новій українській школі: ефективні підходи та інструменти реалізації» узагальнює науково-методичні та практичні напрацювання педагогічної спільноти регіону щодо реалізації інтегрованого підходу в сучасній освіті. У публікаціях представлено теоретико-методологічні засади інтеграції змісту освіти, описано інноваційні освітні кейси, цифрові рішення, а також форми партнерства та професійного розвитку педагогів.

УДК 373.3/.5.091

Відповідальність за правильність фактів, посилань, наведених у матеріалах, несуть автори.

© Комунальний заклад «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради, 2025

ЗМІСТ

Вступ		4
Андрійчук О. І.	Сучасні виклики та перспективи розвитку оцінювально-аналітичної компетентності вчителя в умовах інтегрованого навчання	6
Бойко І. І.	Психологічні аспекти інтегрованого навчання дітей	10
Грабовський П. П.	Цифрові інструменти в інтегрованому навчанні у ЗЗСО: персоналізація освітніх траєкторій з використанням великих генеративних моделей	13
Гуменюк І. Б.	Посилення міжгалузевої інтеграції в іншомовній освіті НУШ шляхом використання підходу CLIL	15
Доброльожа Г. М. Залізницька О. В.	Зарубіжна література як важливий чинник формування допрофільної підготовки учнів	21
Кльоц Л. А. Завязун Т. В.	Психологічний супровід педагогів в умовах інтегрованого навчання	26
Колесник К. І.	Інтегроване навчання у мовно-літературній галузі в Новій українській школі	29
Поліщук Н. М.	Впровадження інтегрованого навчання на уроках біології в НУШ	33
Роміцина Л. В.	Математика в контексті: використання кейс-методу для інтеграції знань	37
Смагіна Т. М.	Інтегроване навчання крізь призму «Навчального компаса 2030»	41
Фамілярська Л. Л.	Інтеграція програми СЕН «Зерна» як засіб психологічної підтримки й модернізації української школи	44
Шуневич О. М.	Інтегрований підхід до роботи з текстами на уроках української мови в НУШ	48
Щербань П. І.	Інтегроване навчання: виклики та можливості	51

Вступ

Освітній простір Нової української школи сьогодні переживає період глибокого переосмислення цілей, змісту та методів навчання. Зміщення акцентів із передавання знань на формування компетентностей вимагає нового бачення навчального процесу – більш відкритого, гнучкого, орієнтованого на особистість дитини та реалії сучасного світу. У цьому контексті інтегроване навчання постає не просто як метод чи технологія, а як філософія цілісного пізнання, що поєднує знання, досвід і діяльність у єдину освітню систему.

Інтеграція змісту освіти відкриває перед педагогами широкі можливості для створення навчальних ситуацій, у яких учні навчаються мислити міждисциплінарно, розв'язувати реальні проблеми, бачити зв'язки між науками, суспільством і повсякденним життям. Це дає змогу забезпечити розвиток ключових компетентностей, визначених Державним стандартом базової середньої освіти, зокрема уміння навчатися впродовж життя, критичного мислення, ініціативності, підприємливості, співпраці та громадянської відповідальності.

Збірник матеріалів кафедральної конференції «Інтегроване навчання в Новій українській школі: ефективні підходи та інструменти реалізації» покликаний стати простором обміну ідеями, педагогічними відкриттями й науковими напрацюваннями, що сприяють підвищенню якості сучасної освіти. Матеріали, представлені у збірнику, відображають різні рівні реалізації інтегрованого підходу – від теоретичних концепцій до практичних рішень, від цифрових інструментів до форм партнерської взаємодії педагогів.

У першій секції – «Теоретико-методологічні засади інтегрованого навчання в НУШ» – висвітлено наукові підходи до розуміння інтеграції в освіті, розкрито філософію компетентнісно орієнтованого навчання, а також визначено сучасні напрями методологічного оновлення змісту освіти.

Друга секція – «Практика інтегрованого навчання: освітні кейси» – презентує досвід учителів-практиків, які створюють міжгалузеві навчальні ситуації, інтегровані уроки, проєкти та завдання, що допомагають учням осмислювати навчання як живий і значущий процес.

Третя секція – «Цифрові інструменти та освітні ресурси в інтегрованому навчанні» – демонструє потенціал цифрового середовища для підтримки інтеграції, міжпредметних зв'язків та розвитку самостійності учнів. Тут зібрано приклади використання

освітніх платформ, інтерактивних сервісів і віртуальних лабораторій, що сприяють поглибленню пізнавального інтересу.

Четверта секція – «Партнерство, професійний розвиток і психологічний супровід педагогів в умовах інтегрованого навчання» – розкриває значення професійної взаємодії, наставництва, супервізії та підтримки емоційного благополуччя педагогів. Саме ці чинники забезпечують сталий розвиток учителя як агента освітніх змін.

Таким чином, збірник відображає цілісний погляд на інтегроване навчання як на процес, у якому взаємодіють наука, педагогічна практика, цифрові технології та людські стосунки. Це видання є внеском у спільну справу оновлення освіти та пошуку ефективних шляхів реалізації ідей Нової української школи.

Підсумовуючи матеріали конференції, можна стверджувати, що інтегроване навчання стало одним із провідних напрямів розвитку сучасної української школи. Воно сприяє створенню нового освітнього середовища, у якому кожен учень має змогу не лише здобувати знання, а й осмислювати їх через досвід, дію та співпрацю. У центрі цього процесу – педагог, здатний мислити гнучко, діяти креативно й підтримувати мотивацію до навчання.

Розвиток інтеграції в освіті потребує спільних зусиль науковців, учителів, управлінців і громадськості. Саме партнерство, обмін досвідом і професійна підтримка створюють підґрунтя для стійких освітніх інновацій. Конференція та підготовлений за її підсумками збірник демонструють, що українська педагогічна спільнота володіє потужним потенціалом для формування нової культури навчання – культури діалогу, співтворчості та відповідальності.

Матеріали збірника адресовано педагогам, науково-педагогічним працівникам, керівникам закладів освіти, здобувачам післядипломної освіти – усім, хто шукає ефективні шляхи впровадження інтегрованого навчання, прагне підвищити якість освіти й забезпечити розвиток учня як компетентної, вільної та щасливої особистості.

О. І. Андрійчук,
кандидатка педагогічних наук, професорка кафедри
методики викладання навчальних предметів
(КЗ «Житомирський ОППО ЖОР»)
e-mail: Kleopatra_1969@ukr.net

**Сучасні виклики та перспективи розвитку
оцінювально-аналітичної компетентності вчителя в умовах
інтегрованого навчання**

Сучасна освітня система України перебуває на етапі трансформацій, які зумовлені впровадженням Концепції Нової української школи (НУШ), яка передбачає розвиток в учнів критичного та творчого мислення, застосування знань, умінь та навичок в реальних життєвих ситуаціях. У цьому контексті актуальності набуває інтегроване навчання, що передбачає поєднання різних навчальних предметів і створення цілісного освітнього середовища.

Ефективність інтегрованого навчання значною мірою залежить від здатності вчителя здійснювати об'єктивне та системне педагогічне оцінювання рівня навчальних досягнень учнів. Традиційні підходи до оцінювання в умовах інтеграції виявляються недостатніми, оскільки вони не враховують складність міжпредметних зв'язків і багатовимірність результатів навчальної діяльності учнів. Саме тому актуальним є розвиток та вдосконалення оцінювально-аналітичної компетентності вчителя.

Оцінювально-аналітична компетентність педагога включає в себе здатність визначати критерії оцінювання, здійснювати аналіз навчальних досягнень учнів, інтерпретувати результати та корегувати освітній процес з урахуванням отриманих результатів. Вона є необхідною умовою реалізації інтегрованих освітніх програм, тому що забезпечує баланс між процесом навчання та його результативністю.

Сучасні дослідження вказують на низку проблем, які ускладнюють розвиток оцінювально-аналітичної компетентності педагога: недостатня методична підготовка вчителів, обмежене використання інноваційних інструментів оцінювання, складність інтеграції критеріїв та показників у різних навчальних галузях. Тому вивчення сучасних викликів і перспектив розвитку оцінювально-аналітичної компетентності педагога є важливим науково-педагогічним напрямом, який безпосередньо впливає на якість

освітнього процесу в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа».

У нормативній та науковій літературі поняття «оцінювально-аналітична компетентність вчителя» розглядається як інтегрована характеристика професійної діяльності педагога, що поєднує в собі показники, які потрібні для здійснення цілісного педагогічного оцінювання (знання критеріїв, методів і технологій; здатність до аналізу власної діяльності, корегування педагогічних рішень; уміння застосовувати діагностичні та аналітичні інструменти; навички об'єктивно, прозоро та справедливо оцінювати для адаптації та корегування освітнього процесу; комунікація зрозумілого, невимушеного, аргументованого спілкування з учасниками освітнього процесу; відповідальність і автономія щодо фаховості виконання власних функціональних обов'язків) [5].

Інтегроване навчання вимагає від учителя здатності оцінювати не лише предметні знання, а й комплексні компетентності, які формуються в процесі міжпредметної взаємодії. Таким чином, оцінювально-аналітична компетентність учителя стає ключовою умовою реалізації інтегрованих освітніх програм.

Розвиток оцінювально-аналітичної компетентності вчителя в умовах інтегрованого навчання супроводжується низкою викликів, пов'язаних із зміною моделі освітнього процесу як результату реалізації Концепції «Нова українська школа», так і з реальними можливостями закладів освіти, які впливають на їх функціонування [1; 3].

Виклики, стислий їх зміст та шляхи подолання можна систематизувати так (таблиця 1).

Таблиця 1

Назва	Зміст	Шляхи подолання
Недостатня готовність педагогів до оцінювання в умовах інтегрованого навчання	Значна кількість учителів орієнтовані на традиційне предметне оцінювання, не мають чітких уявлень про міжпредметні критерії оцінювання та відстеження результатів навчання в інтегрованому освітньому середовищі	Проведення систематичних тренінгів і курсів підвищення кваліфікації з питань видів оцінювання, результатів інтегрованого навчання, створення практичних посібників та електронних кейсів
Відсутність єдиних критеріїв та інструментів оцінювання інтегрованих результатів	Наявна розбіжність у підходах до визначення рівнів сформованості	Розроблення узгоджених критеріїв і індикаторів оцінювання, упровадження міжгалузевих командних

навчання	компетентностей учнів у межах інтегрованих курсів	підходів у розробці оцінювальних матеріалів
Обмежене використання аналітичних методів в освітньому процесі	Учителі рідко застосовують інструменти збору, аналізу та інтерпретації даних про результати навчання, що знижує об'єктивність педагогічного оцінювання	Формування у педагогів навичок освітньої аналітики, використання цифрових платформ для моніторингу навчальних досягнень
Перевантаження вчителів документацією та бюрократичними процедурами	Надмірна кількість звітних документів знижує мотивацію педагогів до вдосконалення аналітичної діяльності	Оптимізація документообігу, запровадження цифрових журналів та автоматизованих систем оцінювання
Недостатня підтримка з боку адміністрації та методичних служб	Відсутність системного супроводу та наставництва у питаннях оцінювальної діяльності в умовах інтегрованого навчання	Організація методичних хабів, професійних спільнот учителів, менторська підтримка педагогів у процесі оцінювання
Психологічна неготовність учителів до зміни підходів в оцінюванні	Спротив нововведенням, страх перед можливою невдачею, брак віри у власні можливості щодо використання нових методик оцінювання	Проведення психолого-педагогічних тренінгів, формування культури відкритості до змін, підтримка професійної рефлексії

Аналіз наведених викликів свідчить, що розвиток оцінювально-аналітичної компетентності вчителя в умовах інтегрованого навчання потребує системного підходу та комплексної підтримки. Ефективне подолання зазначених викликів можливе за умови поєднання методичного, організаційного та технологічного супроводу педагогів. Тож подолання визначених викликів сприятиме становленню вчителя-аналітика, здатного здійснювати об'єктивне, прозоре та компетентісно орієнтоване оцінювання результатів інтегрованого навчання.

У контексті інтегрованого навчання оцінювально-аналітична компетентність набуває нового змісту, тому що вимагає від педагога не лише вміння фіксувати рівень досягнень учнів у межах окремих

предметів, а й здійснювати комплексний аналіз результатів засвоєння інтегрованих знань, умінь і цінностей.

Однією з перспектив розвитку оцінювально-аналітичної компетентності вчителя в умовах інтегрованого навчання є створення єдиної системи критеріїв і показників оцінювання інтегрованих результатів навчання, що забезпечить об'єктивність і прозорість педагогічного оцінювання. Важливо, щоб така система поєднувала елементи формульовального, критеріального та компетентнісного оцінювання, а також враховувала вікові та індивідуальні особливості учнів.

Перспективи розвитку оцінювально-аналітичної компетентності вчителя визначаються потребами реалізації Концепції «Нова українська школа» у творчому, аналітично мислячому, гнучкому педагогічному працівникові.

Отже, оцінювально-аналітична компетентність учителя в умовах інтегрованого навчання постає не лише як професійна якість, а як стратегічний ресурс розвитку сучасної школи, що забезпечує обґрунтованість педагогічних рішень, науковість освітньої практики та сталий розвиток освітнього середовища.

Список використаних джерел і літератури

1. Гаврилюк В. М. Формування оцінювально-аналітичної компетентності вчителя в системі післядипломної освіти. *Післядипломна освіта в Україні*. 2021. № 2. С. 54–59.
2. Кравченко Т. Г. Оцінювально-аналітична компетентність педагога: сутність та шляхи формування. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2020. № 3 (97). С. 45–53.
3. Ляшенко О. І., Онопрієнко О. В. Інтегроване навчання в контексті Нової української школи: теоретико-методичні засади. Київ : ІППО НАПН України, 2020. С. 124.
4. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року / Мін-во освіти і науки України. Київ : МОН України, 2016. 36 с.
5. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» : наказ МОН України. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity>.

І. І. Бойко,
кандидатка психологічних наук,
доцентка, завкафедри психології
(КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР)
e-mail: irenboyko60@gmail.com

Психологічні аспекти інтегрованого навчання дітей

Ідея інтегрованого навчання дітей має на меті поєднати знання та навички з різних предметів в єдину цілісну систему: діти не вивчають предмети ізольовано, а розглядають їх у взаємозв'язку, як це відбувається в психічній реальності дитини у житті (у пізнанні предмета (або явища) він одночасно може сприйматися людиною і як предмет, і як тло). Інтегроване навчання базується на принципах: цілісного сприйняття світу, міжпредметних зв'язків, практичної спрямованості, розвитку логічного/критичного мислення та творчості, колективної роботи і комунікації. Переваг інтегрованого навчання не існує – воно, навчання взагалі, або відповідає, або тісно пов'язане з психологією розвитку дитини (або не відповідає!). Така відповідність залежить від психологічної компетентності педагогічного працівника. Педагогічна психологія та психологія розвитку дитини синергічно пов'язані між собою врахуванням природних особливостей розвитку дітей на різних етапах їхнього росту та прагненням створити освітнє середовище, яке підтримує їхній розвиток в усіх аспектах – інтелектуальному, емоційному, соціальному. Їх пов'язують в одне ціле аксіоми: цілісне сприйняття світу, розвиток пізнавальних процесів, емоційний розвиток та мотивація, соціальний розвиток та навички взаємодії, індивідуалізація та диференціація навчання, формування мети когнітивних навичок, створення підтримувального навчального середовища [1; 2].

Це зумовлює актуальність питання щодо аналізу проблеми психологічної готовності та психологічної компетентності педагогічних працівників щодо розробки та впровадження ідеї інтегрованого навчання дітей, яке вимагає усвідомлення суті сприймання цілісності знання, яке пов'язане з застосуванням його у різних контекстах. Насамперед інтегроване навчання дітей потребує дотримання основних принципів навчання: 1) забезпечення благополуччя дитини (соціального благополуччя, емоційного благополуччя, психологічного благополуччя, фізичного благополуччя, академічного благополуччя); 2) врахування вікових та психологічних особливостей дитини; 3) забезпечення зв'язку знань через практичну діяльність (діяльнісний підхід); 4) забезпечення

розвитку логічного мислення; 5) забезпечення розвитку самостійності дитини; 6) забезпечення взаємодії з навколишнім світом; 7) забезпечення реалізації соціальної ролі педагогічного працівника: інтеграція у роботі з батьками та дітьми; 8) забезпечення благополуччя (п.1) педагогічного працівника.

Отже, інтегроване навчання дітей – це не просто технологія та методика, це спосіб організації навчального процесу, який максимально відповідає психофізіологічним особливостям дітей – малолітніх (від народження до 14 років), неповнолітніх (від 14 до 18 років) [3]. Враховуючи вікові аспекти, *наприклад* те, що у віці 3–7 років у дитини активно розвиваються когнітивні, емоційні та соціальні навички, впровадження інтегрованого навчання у ЗДО сприяє «посиленню» синергії формування у дитини психологічних механізмів комунікативної компетенції (поведінкової залежності) (від англ. а) *communicative* – комунікативна; б) *communication* – зв'язок, комунікація, повідомлення, сполучення (не плутаємо зі «спілкування» (авт.)): організації її взаємодії з живою та неживою природою (зі Світом), суспільством та формуванню у дитини цілісного та гармонійного наукового світогляду.

До основних типів світогляду людини науковці відносять: міфологічний, релігійний, філософський, науковий, космоцентричний. Класифікація за іншими критеріями: *за змістом* – матеріалістичний чи ідеалістичний; *за ставленням до дійсності* – революційний чи реакційний; *за рівнем усвідомлення* – усвідомлений, неусвідомлений, частково усвідомлений [4]. Все це є базою у формуванні та розвитку інтелектуальної діяльності дитини (див. види діяльності людини).

В учінні (навчанні) як виду діяльності в системі людинознавства йдеться про цілеспрямоване засвоєння людиною знань, умінь та навичок, що відбувається через комунікацію, спостереження та практику. Воно є ключовим елементом розвитку особистості, формуючи її професійні та особистісні якості, і відрізняється від інших видів діяльності (від спілкування, гри, праці) своєю спрямованістю на здобуття нової інформації та вдосконалення вже набутої. Її суть: засвоєння знань та навичок, формування особистості, спрямованість [5].

У системі людинознавства учіння розглядається: а) як частина розвитку (є одним із *фундаментальних видів діяльності*, який проходить у певній послідовності разом зі спілкуванням, грою та працею); б) як взаємозв'язок з іншими видами (з процесом спілкування, з процесом гри та праці); в) а також воно проходить

самостійно через самоосвіту та експериментування. Головними психологічними аспектами його є: 1) те, як людина засвоює інформацію, як формуються її знання, як впливає процес навчання на її особистісний розвиток та поведінку; 2) ключові характеристики навчання (*активний процес*: навчання не є пасивним сприйняттям інформації, а вимагає активної участі людини, її мотивації та зусиль); *цілеспрямованість* (воно завжди має певну мету, наприклад, підготовку до майбутньої професійної діяльності чи особистісне зростання); *соціальний контекст* (навчання часто відбувається у взаємодії з іншими людьми (вихователями, вчителями, учнями), що робить його соціально зумовленим процесом); *засвоєння знань та навичок* (навчання передбачає систематичний (та системний) процес передачі та активного засвоєння людиною інформації, умінь, навичок та досвіду); *формування особистості* (цей вид діяльності сприяє розвитку когнітивних функцій, таких як мислення, пам'ять, увага, а також формуванню професійних якостей і світогляду); *спрямованість* (на відміну від гри чи праці, навчання має чітко визначену мету – отримання нової інформації або вдосконалення існуючих навичок).

Висновки. *Інтегроване навчання* – це не лише підхід до вивчення матеріалу, але й спосіб підтримки психологічного розвитку дітей на різних етапах їхнього розвитку. Такий підхід враховує, що діти не просто сприймають знання, а активно їх обробляють, осмислюють, взаємодіють з ними і застосовують у житті. Це дозволяє не лише передавати знання, а й формувати вміння, які потрібні для життєвого успіху.

Ефективність інтегрованого навчання забезпечується:

1. Використанням таких форм роботи, у яких поєднуються знання з різних областей.
2. Планування «прозорого» для дітей взаємозв'язку тематики заняття/урока (щоб діти могли самостійно побачити взаємозв'язок).
3. Створювати умови для практичного застосування знань через дослідження, ігри, обговорення, дебати тощо.
4. Залучати дітей до вирішення реальних проблем та аналізу своєї діяльності.
5. Розвивати у дітей самостійність, самостійне логічне/критичне мислення, що формує готовність бачити лінійні та нелінійні зв'язки між знаннями.
6. Залучати батьків до процесу навчання задля інтеграції знань та навичок дитини у повсякденному житті.

Розуміння цих принципів допоможе педагогічним працівникам більш ефективно організувати освітній процес, який сприятиме розвитку та формуванню цілісного сприйняття й наукового світогляду дитини.

Список використаних джерел та літератури

1. Бойко І. І. Дидактична складова професійної компетентності педагога: психологічний аспект. *Професійний розвиток педагогічних працівників як необхідна умова реалізації Концепції «Нова українська школа»* : зб. наук. пр. міжрегіон. наук.-практ. конф. (30–31 жовтня 2019 р.). Житомир : КЗ «Житомирський ОШПО», 2019. С. 11–18.
2. Бойко І. І. Теоретико-методологічні засади інтегрованого підходу в освіті: від теорії до практики URL: https://drive.google.com/file/d/1HqaG5yifuWFZKXDaTcolRw9YnXlrxtNx/view.
3. Основні аспекти поняття «дитина». URL: https://www.google.com/search?q=поняття+дитина (дата звернення: 18.09.2025).
4. Наукова класифікація світогляду та її основні типи. URL: https://www.google.com/search?q=наукова+класифікація+світогляду+людини (дата звернення: 19.09.2025).
5. Учіння як вид діяльності людини в психології. URL: https://www.google.com/search?q=УЧІННЯ+ЯК+види+діяльності+людини+у+психології+в+сис. (дата звернення: 19.09.2025).

П. П. Грабовський,

кандидат педагогічних наук,
старший викладач

кафедри методики викладання навчальних предметів
(КЗ «Житомирський ОШПО» ЖОР)
e-mail: grabovskyp@gmail.com

Цифрові інструменти в інтегрованому навчанні у ЗЗСО: персоналізація освітніх траєкторій з використанням великих генеративних моделей

Сучасна педагогіка прагне подолати фрагментарність знань, яка є наслідком традиційного розподілу навчальних дисциплін. Інтегроване навчання, що поєднує різні шкільні предмети, є ефективним шляхом до формування цілісного світогляду здобувачів освіти та розвитку їхніх наскрізних компетентностей. Водночас цифровізація життєдіяльності людського суспільства обумовлює і відповідні трансформаційні зміни у сфері освіти [1], зокрема передбачає використання сучасних електронних освітніх ресурсів (ЕОР) та цифрових інструментів. Наприклад, масове впровадження

у освітній процес такого типу штучного інтелекту як велика генеративна модель (ВГМ зокрема GPT, Gemini, Copilot та інші) відкриває нові можливості щодо реалізації персоналізованого та інтегрованого навчання на якісно новому рівні, сприяючи цифровій трансформації освіти. Проведене дослідження на основі практичного експерименту з ВГМ Gemini демонструє, як ці технології можуть слугувати потужним інструментом для педагога у розробці індивідуалізованих, міжпредметних освітніх траєкторій.

В основі запропонованого підходу лежить модель співпраці, де ВГМ виступає як інтелектуальний асистент, що значно розширює можливості педагога. Така модель передбачає, що людський фактор залишається вирішальним у визначенні освітніх цілей та оцінюванні результатів. Роль ВГМ полягає в автоматизації рутинних завдань, що вимагають обробки великих обсягів даних, та генерації креативних рішень, що є основою для індивідуалізованого підходу. Експеримент включав кілька етапів, кожен з яких підкреслює синергію між педагогічною компетентністю та технологічними можливостями [2].

Перший етап передбачав надання педагогом для ВГМ структурованих даних про успішність учнів з різних предметів, а також опис критеріїв для оцінювання рівнів знань (низький: 1–3, достатній: 4–6, середній: 7–9, високий: 10–12). Цей етап є критично важливим, оскільки лише точне визначення освітніх потреб дозволяє системі працювати ефективно.

На другому етапі на основі проведеного аналізу ВГМ групує учнів за визначеними критеріями. Ключовими умовами були: формування малих груп (2–3 особи), наявність у кожній групі учня з високим або середнім рівнем знань та спільна потреба у покращенні знань із зазначених дисциплін (геометрія, історія, географія). Це дозволяє створювати збалансовані команди, де сильніші учні можуть виступати в ролі менторів, а слабші отримують підтримку.

На завершальному етапі на основі даних про сформовані групи ВГМ згенерувала кілька варіантів тем міжпредметних проєктів. Ці проєкти розроблені таким чином, щоб безпосередньо усувати виявлені прогалини в знаннях, роблячи процес навчання цілеспрямованим та ефективним.

Проведений експеримент демонструє, що ВГМ є надзвичайно ефективним інструментом для підтримки інтегрованого навчання та сприяння цифровій трансформації. Оскільки її використання дозволяє оптимізувати роботу педагога (автоматизація рутинного аналізу та групування учнів значно скорочує час на підготовку) і забезпечує його зосередження на безпосередній взаємодії з учнями, а також

створювати персоналізовані завдання, проектні теми адаптуються під індивідуальні потреби та інтереси кожної групи, що робить навчання більш релевантним, захоплюючим та ефективним. Крім того, ВГМ може поєднувати поняття з різних предметів у неочікувані але логічні конструкції. Це може слугувати відправною точкою для новаторських освітніх проектів.

Отже, інтеграція ВГМ в освітній процес є не просто технологічною інновацією, а методологічною трансформацією, що відкриває новий етап еволюційних змін в освіті. ВГМ не замінює педагога, а доповнює його, дозволяючи перейти від стандартизованих підходів до персоналізованого, інтегрованого навчання. Це відкриває шлях до створення освітнього простору, де технології працюють на підтримку індивідуальних потреб учнів ЗЗСО, забезпечуючи більш глибоке та змістовне засвоєння знань та розвиток наскрізних навичок, що є запорукою успіху в сучасному світі.

Список використаних джерел та літератури

1. Цифрова трансформація освіти і науки. Міністерство освіти та науки України. URL: <https://mon.gov.ua/tag/tsifrova-transformatsiya-osviti-i-nauki?&type=all&tag=tsifrova-transformatsiya-osviti-i-nauki>.
2. Результати експерименту щодо використання Gemini для групування учнів на основі аналізу успішності та генерування міжпредметних проектів. URL: <https://g.co/gemini/share/d767b516a98c>.

І. Б. Гуменюк,
викладачка кафедри методики
викладання навчальних предметів
(КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР)
e-mail: ib_gr60@ukr.net

Посилення міжгалузевої інтеграції в іншомовній освіті НУШ шляхом використання підходу CLIL

Як зазначено у Державному стандарті базової середньої освіти, метою цієї освіти є «розвиток природних здібностей, інтересів, обдарувань учнів, формування компетентностей, необхідних для їх соціалізації та громадянської активності, свідомого вибору подальшого життєвого шляху та самореалізації, продовження навчання на рівні профільної освіти або здобуття професії, виховання відповідального, шанобливого ставлення до родини, суспільства,

навколишнього природного середовища, національних та культурних цінностей українського народу» [1].

На сьогоднішній день володіння іноземною мовою розглядається як один з інструментів розширення професійних знань, вмінь та можливостей, спрямоване на формування високоосвіченої, інтелектуально розвиненої особистості з цілісним уявленням картини світу, з розумінням глибини зв'язків явищ та процесів, які складають цю картину. Предметна роз'єднаність стає однією з причин фрагментарності світогляду особистості, у той час як у сучасному світі переважають тенденції до економічної, політичної, культурної, інформаційної інтеграції.

Сьогодення потребує від людини здатності вирішувати життєві ситуації, використовуючи знання та вміння різних галузей. Іншомовна освіта охоплює широку палітру підходів, методів та інструментів, що сприяють вирішенню цього питання.

Одним із таких підходів є предметно-мовне інтегроване навчання CLIL (Content and Language Integrated Learning).

Термін CLIL уперше запропонував учений-педагог, доктор філософії Девід Марш у 1994 році, який розробив концепцію CLIL з метою досягнення цілей Європейської комісії щодо двомовності громадян ЄС. Він зазначає, що «CLIL стосується ситуацій, у яких навчальні предмети або частина навчальних предметів вивчається іноземною мовою і має подвійну мету вивчити предмет, вивчаючи одночасно мову» [2]. Професор До Койл, Девід Марш і Філіп Гуд у своїй книжці «CLIL» визначають інтегроване навчання змісту та мови як «подвійний освітній підхід, у якому додаткова мова використовується для вивчення та викладання як змісту, так і мови» [3].

Таким чином, використання підходу CLIL передбачає вивчення немовних предметів іноземними мовами. Головна мета CLIL – забезпечити учням одночасно глибоке засвоєння предметних знань і формування високого рівня володіння іноземною мовою через її практичне застосування в природному контексті. Такий підхід зумовлює формування готовності до міжкультурної комунікації у межах типових сфер, тем і ситуацій спілкування, визначених навчальною програмою.

Особливістю іноземної мови як навчального предмета є те, що він вивчається як засіб спілкування, а тематика і ситуації для мовлення привносяться ззовні. Тому іноземна мова, як ніякий інший навчальний предмет, відкритий для використання змісту з різних галузей знань, змісту інших навчальних предметів. Навчання

іноземної мови відбувається в нерозривному зв'язку з іншими предметами, не руйнуючи існуючу педагогічну систему і педагогічний процес, де **мова – не лише мета, а й засіб опанування інших дисциплін** (літератури, історії, географії, біології, фізики та інших) Якщо проаналізувати тематику ситуативного спілкування учнів 5–9 класів, визначену навчальною програмою для кожного класу [4], то можна побачити, що вона пов'язана майже з усіма освітніми галузями, які затверджені Державним стандартом базової середньої освіти.

Предметно-мовне інтегроване навчання (CLIL) не тільки дає можливість учням ефективно спілкуватися, обговорювати, вести бесіду, використовуючи іноземну мову у різних сферах життя, а також вдосконалювати мовні навички, розвивати критичне мислення, розширювати творчий потенціал, допомагає підвищувати мотивацію учнів та їхню самооцінку. Застосування методики CLIL дозволяє робити предмети більш захоплюючими і в подальшій перспективі підвищити успішність учнів як з іноземної мови, так і з інших дисциплін. Цікавий матеріал з різних галузей заохочує учнів до вивчення іноземної мови, поширює зміст предмета, закладає лінгвістичну базу, яку вони зможуть розвивати у майбутньому. Учні бачать, для чого вони вчать мову. Уроки стають більш інтерактивними, практичними й захопливими.

Метою опитування, яке було проведено серед слухачів на курсах підвищення кваліфікації учителів (викладачів) англійської мови (за Концепцією «Нова українська школа»), було збір інформації про використання підходу CLIL вчителями англійської в НУШ, розуміння переваг, особливостей використання CLIL, висвітлення практичних питань його запровадження у процес навчання англійської мови, аналіз викликів і можливостей впровадження даного підходу в освітній процес з іноземних мов.

Аналіз анкет свідчить про те, що 73,4% вчителів володіють інформацією про методику CLIL. Більшість учителів фрагментарно використовують елементи цього підходу, і в основному це інтегрований підхід, який спрямований на спільне навчання предметів і мови, коли учні одночасно розвивають свої знання з будь-якого предмета та мовні і мовленнєві навички.

Всі вчителі зазначають, що зміст предмета «Іноземна мова» дозволяє поєднувати навчання іноземної мови та всіх інших предметів. Вивчення матеріалу іноземною мовою стимулює глибше розуміння предмета. Цікавий предметний матеріал робить процес вивчення мови більш захопливим та зрозумілим.

Але лише 37% вчителів англійської мови співпрацюють з колегами-предметниками, 23% вчителів мають досвід проведення бінарних уроків.

Основну ідею CLIL учителі бачать у використанні мови як засобу комунікації та навчання, а не тільки як академічного предмета. Учні підвищують рівень мовної компетенції природно, тому що вивчення відбувається в контексті актуальних для них тем. Це мотивує учнів активно користуватися мовою для розв'язання практичних завдань, дискутування та критичного мислення.

88% вчителів погоджуються застосовувати підхід CLIL у своїй практичній діяльності.

Серед переваг використання у навчанні підходу CLIL учителі відмічають:

- можливість розвитку мовленнєвої компетентності в контексті з іншими освітніми галузями з одного боку і більш глибоке і всебічне засвоєння матеріалу інших галузей з іншого, що забезпечує більш цілісне та успішне навчання. Учні навчаються застосовувати мову в різних ситуаціях реального спілкування, що сприяє розвитку їхніх комунікативних навичок, різних аспектів мови, які вивчаються в фреальному контексті;

- розвиток іншомовної комунікативної компетентності учнівства в більш прикладному контексті;

- сприяння розвитку когнітивних навичок, як-от: критичне мислення, креативність, вирішення проблем, дослідження, пошук та прийняття рішень, висловлювання думок, що сприяє більш активному навчанню, кращому розумінню та застосуванню навчального матеріалу, вмінню знаходити та різнобічно аналізувати інформацію, пов'язану з різними аспектами освітніх галузей, шукати докази, аргументи, використовувати інформаційні джерела та знання з різних дисциплін і розвивати мовну і мовленнєву компетентність;

- підвищення мотивації навчання через поєднання вивчення мови з елементами змісту інших галузей, через підвищення самооцінки учнів, оскільки вони досягають успіху та почуваються впевнено у своїх мовних та інтелектуальних здібностях;

- сприяння розвитку ключових компетентностей та наскрізних умінь, підготовка учнів до реального життя;

- інтеграція навчальних предметів, глибше розуміння зв'язків між різними шкільними предметами та їх застосування у реальному житті;

- поєднання інтегрованих проєктів;

- підготовка до НМТ, де попереднє знання предметних знань може допомогти учням ефективно використовувати мовні навички, читати та розуміти тексти, тематика яких пов'язана зі знаннями інших предметів (галузей);

- розвиток мовної компетентності (засвоєння вокабуляру, специфічних термінів, мовних кліше, пов'язаних з ситуативним спілкуванням, професіональним контекстом);

- можливість підвищення конкурентоспроможності, просування в кар'єрі. Навички, набуті шляхом вивчення предметів на іноземній мові, можуть дозволити учням ефективніше працювати у міжнародному контексті та підвищити свою конкурентоспроможність;

- розвиток соціокультурної, міжкультурної компетентності: вивчення предметів на іноземній мові допомагає учням краще розуміти інші культури, історію, літературу, культурні аспекти країни, мову якої вони вивчають.

Але вчителі також звертають увагу на складнощі впровадження підходу CLIL в освітній процес з іноземних мов. Це насамперед відсутність навчально-методичного забезпечення. У Концептуальних засадах мовно-літературної освітньої галузі (іншомовна освіта) серед основних викликів, що постають перед іншомовною освітою в Україні, також зазначені виклики, пов'язані з навчально-методичним забезпеченням та реалізацією компетентнісного підходу, і наголошено на «недостатній рівень міжгалузевої інтеграції змісту іншомовної освіти з іншими освітніми галузями (наприклад, STEAM / STREAM), що зумовлено відсутністю системних підходів, чітких методичних рекомендацій і прикладів реалізації підходу CLIL». І як потенційна можливість іншомовної освіти для подолання цього виклику запропоновано «посилення міжгалузевої інтеграції в іншомовній освіті, розробка і поширення методичних рекомендацій щодо впровадження підходу CLIL із прикладами завдань, тем і моделей уроків, що поєднують вивчення мови з елементами змісту інших галузей, зокрема STEAM / STREAM» [5].

Незважаючи на активний дослідницький і практичний інтерес до методики CLIL та інтегрованого підходу в навчанні, деякі аспекти ще залишаються невирішеними або потребують додаткового дослідження. Так, попри позитивний загальний вплив методики CLIL та інтегрованого підходу на розвиток мовленнєвої і предметної компетентності, потрібно докладніше вивчити, як ці методики впливають на конкретні аспекти навчання та результати навчання учнів. Питання підготовки вчителів до викладання методики CLIL та

інтегрованого навчання залишається актуальним, зокрема: як правильно підготувати вчителів до успішної реалізації цих методик на різних етапах навчання, як адаптувати підхід CLIL для різних аудиторій учнів та ін.

Таким чином, іноземна мова відкрита для міжгалузевої інтеграції в іншомовній освіті НУШ, міжпредметних зв'язків, використання інформації з інших галузей освіти. Один із шляхів використання інтегрованого навчання на уроках іноземної мови є підхід CLIL, який відіграє важливу роль у посиленні міжгалузевої інтеграції в іншомовній освіті НУШ, розвитку металінгвістичних і метакогнітивних навичок учнів, а також сприяє формуванню в учнів цілісного уявлення про явища, що відбуваються в світі.

Список використаних джерел та літератури

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti>.
2. Marsh D. CLIL. The European Dimension: Actions, Trends and Foresight Potential Public Services Contract DG EAC: European Commission, 2002.
3. Coyle D., Hood P., Marsh D. CLIL: content and language integrated learning. Cambridge, UK: Cambridge University Press. Key data on higher education in Europe Luxembourg, LU: Office for Official Publications of the European Communities. 2010. P. 20–60.
4. Редько В. Г., Шаленко О. П. та ін. Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5–9 класи: модельна навчальна програма для закладів загальної середньої освіти» / Міністерство освіти і науки України. 2021. URL: <https://cutt.ly/ERYYgOV>.
5. Концептуальні засади мовно-літературної освітньої галузі (іншомовна освіта) : Додаток 2 до наказу МОН України № 1163 від 20.08.2025. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/95248/.
6. Chamot A. U., Menegale M. Language learning strategy instruction in CLIL contexts. Learning strategy instruction in the language classroom: Issues and implementation. 2019. P. 135–154.

Г. М. Доброльожа,
кандидатка філологічних наук,
доцентка кафедри української мови,
старша викладачка кафедри методики
викладання навчальних предметів
(КЗ «Житомирський ОШПО» ЖОР)
e-mail: halyna.dobrolezha@gmail.com

О. В. Залізницька,
вчителька зарубіжної літератури,
вчителька вищої категорії, вчителька-методистка,
(Полянівська філія Новороманівського
ліцею Брониківської ТГ)
e-mail: 2022olena@ukr.net

Зарубіжна література як важливий чинник формування допрофільної підготовки учнів

Профільне навчання в Україні – це незворотний процес, закріплений у Законі України «Про повну загальну середню освіту» (2020). У ст. 4 зазначено, що профільна середня освіта є третім рівнем повної загальної середньої освіти, яка передбачає виконання учнем вимог до результатів навчання, визначених державним стандартом профільної середньої освіти [1].

Профільність старшої школи є прогресивним кроком у напрямку забезпечення освітніх запитів та інтересів здобувачів освіти. Профільне навчання дозволяє учням вибрати одну пріоритетну галузь для більш глибокого вивчення. Згідно з Концепцією Нової української школи у 2027 році має відбутися повноцінний запуск профільної школи. Сучасна профільна школа повинна вчити пізнавати і думати, вона має здійснити підготовку учня до життя в суспільстві; сформувати відповідального громадянина і члена суспільства; допомогти в обранні базової професії; розвинути навички критичного мислення; закласти основи для постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального та культурного потенціалу [2].

Усі ці завдання в повному обсязі виконує зарубіжна література, адже саме літературна освіта є невід’ємною частиною загального процесу духовного розвитку нації, несе в собі найважливіші функції збереження культури, розвитку і виховання. В сучасних умовах на літературу покладається особлива місія – виховання духовно-моральної особистості, котра володіє високим ступенем патріотизму і громадянської свідомості.

Для вчителів зарубіжної літератури важливим є те, що до напрямів профільного навчання додано філологічний. Це вмотивовано тим, що на третьому місці серед обраних учнями профілів стоїть саме вищезазначений. Профільна філологічна освіта передбачає не тільки поглиблене вивчення предметів відповідного напрямку, але й вивчення спеціальних та факультативних курсів філологічної тематики.

Зазначимо, що саме література сприяє підготовці учня до життя в суспільстві як відповідального і свідомого громадянина. Література вчить мислити і оцінювати, аналізувати і робити висновки, спостерігати і розвиватися, створює умови для формування всіх життєво необхідних компетентностей, отже – виконує основні завдання профільного навчання, а саме: створює умови для врахування й розвитку навчально-пізнавальних і професійних інтересів, нахилів, здібностей і потреб учнів; забезпечує наступність між базовою середньою та профільною середньою освітою; сприяє професійній орієнтації, соціалізації, всебічному розвитку учня як цілісної особистості; формує його самостійність, підприємливість та ініціативність [2].

Відповідно до чинного освітнього законодавства належна організація і процес допрофільної підготовки учнів на завершальному етапі базової середньої освіти (8–9 класи) стане поштовхом до вмотивованого вибору учнем профілю навчання. Допрофільна підготовка має стати визначальною в свідомому виборі профільного навчання учня і створити передумови для життєвого і професійного самовизначення.

На вчителів, що забезпечують допрофільну підготовку, покладена чи не найвідповідальніша місія, адже саме вони повинні виявити здібності і можливості кожної дитини, її інтереси і нахили, спонукати до самовизначення, з високою професійною майстерністю корегувати і спрямовувати в потрібне русло розвиток якостей дитини. На кінець допрофільної підготовки учень має чітко визначитися з подальшим профілем навчання, бачити перспективи і критично оцінювати свої здібності, інтереси, можливості та потреби ринку праці.

Зарубіжна література в 5–9 класах НУШ є надзвичайно зручним майданчиком для допрофільної підготовки, адже вона поєднує гуманітарні знання, естетичне виховання, розвиток критичного мислення і міжгалузеві зв'язки. Саме зарубіжна література дає можливість учневі набути життєвого досвіду. Мандруючи країнами, знайомлячись з письменниками і кращими зразками світової літератури, учень збагачується різноманітними (життєвими та

фантастичними) ситуаціями, дізнається про можливі наслідки і варіанти рішень, аналізує і виробляє власну життєву і громадянську позицію, готується до самостійного повноцінного життя.

На нашу думку, процес допрофільної освіти не може бути обмежений лише 8 і 9 класами. Цей шлях має починатися значно раніше, вже з 5–7 класів можна підводити учнів до самопізнання, самовизначення та здійснення в подальшому профільного вибору.

Розглянемо кілька прикладів, які дають можливість впровадження елементів допрофільної підготовки на уроках зарубіжної літератури з 5-го по 9-й клас:

Профіль	Приклади завдань	Очікуваний результат
Гуманітарний	<p>5 кл. Усне висловлювання «Утвердження дружби і вірності у казці «Снігова королева». Герда і її помічники»</p> <p>6 кл. Написання листа літературному герою/героїні (з аналізом вчинків, виведенням повчальних висновків)</p> <p>Скласти пам'ятку з виживання тому, хто опинився в екстремальній ситуації (Р. Шеклі «Запах думок»)</p> <p>7 кл. Написати есе «Що таке справжня дружба?» (А. Сент-Екзюпері «Маленький принц»)</p> <p>8 кл. Оформити сторінку щоденника Буби після важкого дня (розмова з батьками, сварка з однокласницею тощо)</p> <p>9 кл. Створити резюме Гуллівера (Нори, Елайзи Дулітл) за обраною вакансією</p>	<p>Учень розвиває навички аналізу тексту, аргументації, формує власну позицію, готується до гуманітарних спеціальностей</p>
Соціально-економічний	<p>5 кл. Заочна екскурсія на шоколадну фабрику Віллі Вонки; винахід рецептури нових солодоців, нового обладнання тощо (Р. Дал «Чарлі і шоколадна фабрика»)</p> <p>6 клас. Постер «Краса врятує світ» (Р. Бредбері «Усмішка»)</p> <p>7 кл. Складання карти розуму «Суспільство майбутнього» (А. Азімов «Фах»)</p> <p>8 кл. Дискусія «Журден нашого часу: освіта і професійна діяльність»</p> <p>9 кл. Рольова гра «Суд над Гобсеком» (О. Бальзак «Гобсек»)</p>	<p>Формування соціально-економічного мислення, уміння аналізувати суспільні явища, розвиток громадянських компетентностей</p>
Природничо-науковий	<p>5 кл. Картинна галерея «Тварини-помічники казкових героїв» (малюнки до творів з розповіддю)</p> <p>6 кл. Проєкт «Фантастика Жуля Верна як передбачення наукових відкриттів»</p>	<p>Учень бачить зв'язок літератури з наукою, розвиває дослідницькі навички, інтерес до</p>

	<p>7 кл. Урок-дослідження (Е. По «Золотий жук»): 1. «Щоденник експедиції»: знайти у тексті описи природи та пояснити, чому автор звертає увагу на погоду, дерева, ґрунт, ландшафт; 2. «Логіка та математика в літературі»: пояснити, як математичні обчислення допомогли героям у пошуку (кут падіння, напрямок від дерева, відстань). Створення схеми</p> <p>8 кл. Складання порівняльної таблиці двох світів – багноїдів та Чарівного народу за твором Й. Колфера «Артемід Фаул»</p> <p>9 кл. Створити «науковий звіт» про подорож Гуллівера</p>	природничих дисциплін
Художньо-естетичний	<p>5 кл. Шлях Хлопчика-Зірки до справжньої краси (кросенс, сюжетний ланцюжок)</p> <p>6 кл. Віртуальна подорож до музеїв світу (тема «Вступ. Художня література і мистецтво»)</p> <p>7 кл. Створення реклами «Образ сучасного лицаря» (Ф. Шиллер «Рукавичка»)</p> <p>8 кл. Створити комікс за мотивами «Одіссеї»</p> <p>9 кл. Порівняти образ Мазепи у літературі, музиці, скульптурі</p>	Розвиток креативності, естетичного смаку, художнього мислення; виявлення нахилів до мистецтва
Технологічний/медіа	<p>5 кл. Проєкт «Прислів'я і приказки народів світу про працю й лінощі»</p> <p>6 кл. «Нотатки Грегуара Дюбоска: розробки, винаходи, плани» (щоденник, сторінка в соцмережах) (А. Гавальда «35 кіло надії»)</p> <p>7 кл. Робота в групах. Важливість професій лікаря і художника (О. Генрі «Останній листок»)</p> <p>8 кл. Диспут «Чи заважають професії батькам бути батьками?» (Б. Космовська «Буба»)</p> <p>9 кл. Рольова гра «Увага! Вакансія!» (прийом на роботу Гобсека, Нори Хельмер, Елайзи Дулітл – написання резюме тощо)</p>	Формування медіаграмотності, ІКТ-компетентностей, умінь працювати з сучасними форматами подачі інформації

Таким чином, на період навчання учнів у базовій середній школі (5–9 кл.) припадає формування мотивації, пізнавального інтересу, і ці перші кроки допрофільної підготовки можуть бути здійснені безпосередньо під час роботи на уроках та позакласних заходах (екскурсії, зустрічі, квести, мініпроєкти (класні та індивідуальні), бібліотечні просвітницькі години, залучення батьків до проведення даних заходів). Цікавим прикладом такої профорієнтаційної роботи є завдання і мініпроєкти під час вивчення повісті Роалда Дала «Чарлі і шоколадна фабрика»:

Інтеграція теми професій під час вивчення твору Роальда Дала "Чарлі і шоколадна фабрика,"

©Залзницька О.

1. Шоколадний майстер / Кондитер

Контекст: Віллі Вонка — власник шоколадної фабрики.

Ідеї: Обговорити, чим займається кондитер. Провести майстер-клас з малювання власної цукерки або придумати новий смак шоколаду.

2. Хімік / Технолог харчової промисловості

Контекст: Вонка створює незвичайні солодощі (жульки, що не закінчуються, льодяники-вибухівки).

Ідеї: Поговорити про те, як створюють нові продукти. Можна показати простий дослід із харчовою содою, оцтом і кольорами (у безпечному варіанті).

3. Інженер / Механік

Контекст: Фабрика має безліч машин і механізмів.

Ідеї: Намалювати/описати свою "машину для виготовлення цукерок", уявити, як вона працює.

4. Журналіст

Контекст: У книзі є новини про знайдені "золоті квитки".

Ідеї: 1. Написати "газетну статтю" про переможців.
2. Усно: взяти інтерв'ю у власників "золотих квитків".

5. Маркетолог / Дизайнер упаковки

Контекст: Обгортки шоколадок, реклама.

Ідеї: Створити власну упаковку для "чарівної цукерки", придумати слоган.

6. Екскурсовод

Контекст: Віллі Вонка не пускає на фабрику сторонніх.

Ідеї: Провести конкурс на кращу екскурсію фабрикою. Підготувати цитатний матеріал та ілюстрації.

7. Кухар / Дієтолог

Контекст: Сім'я Бакетів харчується дуже одноманітно.

Ідеї: розробити денне меню для родини Бакетів, пояснити вибір страв.

Організація уроку:

Створити інтерактивну карту професій фабрики.

Групова робота: кожна група "досліджує" одну професію.

Мініпроект: створити свою фабрику та описати, які спеціалісти там працюють.

Рольова гра: учні "працюють" на фабриці Вонки та розповідають про свої обов'язки.

Отже, літературна освіта має формувати універсальні навички й компетенції, щоб учень зміг їх реалізовувати, застосовувати впродовж усього життя для свого сталого саморозвитку. Саме література дає можливість учневі набути певного життєвого досвіду. Література, як у дзеркалі, показує учневі загальнолюдський досвід і дає можливість обрати власний шлях, а вчитель може допомогти учням здійснити свідомий вибір профілю навчання, а відтак і життєвого шляху.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту». 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/463-20>.

2. Концепція Нової української школи. 2016. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

Л. А. Кльоц,
кандидатка психологічних наук,
доцентка кафедри психології
(КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР)
e-mail: lubanaklez@ukr.net

Т. В. Завязун,
старша викладачка кафедри психології
(КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР)
e-mail: tanyazav68@gmail.com

Психологічний супровід педагогів в умовах інтегрованого навчання

Сучасна освіта орієнтована на інтеграцію учнів із різними освітніми потребами в єдиний навчальний простір. Це вимагає від педагога не лише методичної, а й психологічної готовності до нових професійних викликів.

Робота в інтегрованому класі передбачає постійний пошук балансу між академічними завданнями, індивідуальними потребами учнів і власним емоційним ресурсом учителя. Саме тому психологічний супровід педагогів є необхідною умовою ефективності освітнього процесу.

Педагоги, які працюють у змішаних або інклюзивних класах, часто стикаються з підвищеним рівнем емоційного навантаження. Серед найпоширеніших труднощів є перевтома та тривожність, спричинені багатозадачністю; відчуття некомпетентності у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами; емоційне виснаження через надмірну відповідальність; професійне вигорання; порушення комунікації між учителем, асистентом і батьками. Ці чинники впливають не лише на психологічний стан педагога, а й на якість навчального процесу та соціально-емоційний клімат у класі.

Тому психологічний супровід педагогів стає ключовим елементом забезпечення якості інтегрованого навчання, оскільки саме емоційний стан, мотивація та професійна компетентність учителя визначають ефективність реалізації інтеграційних підходів.

Психологічний супровід педагогів – це системна діяльність фахівців психологічної служби, спрямована на створення умов для професійного та особистісного розвитку педагога, збереження його психологічного благополуччя й підтримку під час професійних труднощів.

- У контексті інтегрованого навчання супровід охоплює:
- діагностику психологічних ресурсів і бар'єрів педагога;
 - розвиток навичок емоційної саморегуляції;
 - формування готовності до командної роботи;
 - профілактику професійного вигорання.

Окремо виділимо основні напрями психологічного супроводу педагогів.

Психодіагностичний – вивчення рівня стресостійкості, емоційного стану, професійних установок і комунікативних особливостей педагогів.

Психоосвітній – інформування педагогів про психологічні аспекти інтеграції, особливості розвитку дітей із різними потребами, методи взаємодії в інклюзивному середовищі.

Корекційно-розвивальний – проведення тренінгів емоційної компетентності, розвитку емпатії, комунікативних і командних навичок.

Консультативний – індивідуальні або групові консультації щодо професійних труднощів, взаємодії з учнями, батьками, асистентами вчителя.

Профілактичний – попередження професійного вигорання, розвиток навичок саморегуляції та рефлексії.

Важливе місце у психологічного супроводу займає підтримка командної взаємодії між учителями, асистентами, фахівцями та батьками.

Психологічна допомога реалізується через різні формати: тренінги емоційної компетентності («Як зберегти спокій у стресових ситуаціях», «Емпатійне спілкування в команді»); індивідуальні консультації з питань стресу, вигорання, самооцінки; групи супервізії та взаємопідтримки, що створюють безпечний простір для обговорення труднощів; коучингові сесії для постановки професійних цілей; арттерапевтичні практики для зняття напруги й відновлення емоційного ресурсу та ін.

Регулярність і системність супроводу сприяють формуванню у педагогів стійкості до професійних викликів і позитивної мотивації до змін; позитивної професійної ідентичності; розвитку гнучкого мислення та толерантності до невизначеності; підвищенню емоційної компетентності; покращенню психологічного клімату у педагогічному колективі; створенню умов для успішної адаптації учнів до інтегрованого середовища.

Психологічний супровід забезпечує не лише стабільність емоційного стану вчителя, а й розвиток важливих професійних якостей:

- гнучкості мислення та адаптивності;
- уміння працювати в команді;
- толерантності до різноманітності;
- здатності до рефлексії та саморегуляції.

Такі характеристики є основою професійної компетентності педагога інтегрованого навчання, що поєднує академічну, емоційну й соціальну грамотність.

Ефективний психологічний супровід педагогів – це невід’ємна складова успішної реалізації інтегрованого навчання.

Підтримка з боку психологічної служби дає змогу вчителям зберігати внутрішню рівновагу, розвивати емоційний інтелект, уникати вигорання та створювати сприятливе освітнє середовище для кожного учня.

Отже, психолог у закладі освіти має бути не лише консультантом, а партнером у професійному розвитку педагогів, сприяючи становленню гуманістичної, інтегрованої культури навчання.

Список використаних джерел та літератури

1. Завязун Т. В. Проблема ціннісних орієнтацій педагогічних працівників в контексті сучасності. *Компетентнісно орієнтоване навчання: виклики та перспективи* : зб. тез IV Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. 21 березня 2024 р. Київ : Освіта, 2024. С. 183–186.

2. Кльоц Л. А. Дослідження сучасного стану емоційного вигорання педагогів. *Партнерство в парадигмі Нової Української школи: виклики часу* : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (онлайн), м. Житомир, 19 трав. 2025 р. Житомир, 2025. С. 152–159. URL: https://zippo.net.ua/wp-content/uploads/2025/05/zbirnik_19.05.2025-1.pdf.

3. Кльоц Л. А. Емоційне вигорання педагога в умовах війни: виклики та шляхи подолання. *Партнерство в парадигмі Нової Української школи: виклики часу* : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (онлайн), м. Житомир, 19 трав. 2025 р. Житомир, 2025. С. 159-163. URL: https://zippo.net.ua/wp-content/uploads/2025/05/zbirnik_19.05.2025-1.pdf.

4. Кльоц Л. А. Проблеми суб’єкт-суб’єктних відносин в умовах сучасного освітнього закладу. *Компетентнісно орієнтоване навчання: виклики та перспективи* : зб. тез IV Всеукр. наук.-практ.

інтернет-конф. 2024. С. 222–225. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740638/1/Zbirnyk_tez_viddil_susp_2024_ost.pdf.

5. Кльоц Л. А. Психологічна допомога педагогічним працівникам в кризових ситуаціях, пов'язаних з війною. *Варіативні моделі й технології трансформації професійного розвитку фахівців в умовах відкритої освіти* : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 23 червня 2022 р. / [ред. кол.: Пуховська Л. П., Просіна О.В. та ін.]. Київ : ДЗВО «Ун-т менеджменту освіти», 2022. С. 182–187.

6. Кльоц Л. А. Шляхи психологічної допомоги учасникам освітнього процесу в кризових ситуаціях, пов'язаних з війною. *Розвиток професіоналізму педагогічних працівників в умовах післядипломної педагогічної освіти* : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (онлайн), 23 травня 2022 р. / КЗ «Житомирський ОШПО» ЖОР ; КНЗ КОР «Київ. ОШОПК» ; Закарпат. ін-т післядиплом. пед. освіти та ін. Житомир : КЗ «Житомирський ОШПО» ЖОР, 2022. С. 108–113.

К. І. Колесник,
викладачка кафедри методики
викладання навчальних предметів
(КЗ «Житомирського ОШПО» ЖОР)
e-mail: klavdiyai@ukr.net

Інтегроване навчання у мовно-літературній галузі в Новій українській школі

Реформи Нової української школи запровадили трансформаційні зміни в освітніх процесах, наголошуючи на інтегрованому навчанні як ключовому принципі. Інтегроване навчання в мовно-літературній сфері Нової української школи являє собою інноваційну освітню парадигму, яка синтезує традиційні предмети з міждисциплінарними та інтерактивними технологіями. Інтегративний підхід зумовлює основу для розвитку комплексного освітнього середовища, де здобувачі освіти активно працюють з текстами, аналізують літературні твори та пов'язують теоретичні концепції з практичним застосуванням. У цьому контексті інтегроване навчання служить засобом розвитку комунікативної компетентності, критичного аналізу, креативності та емоційного інтелекту серед здобувачів освіти [2].

Аналіз сучасних результатів досліджень і педагогічної практики дозволив виявити переваги інтегрованого навчання в мовно-літературній галузі в рамках Нової української школи.

Так, Т. Яценко та В. Пахаренко актуалізують проблему оновлення змісту сучасної шкільної літературної освіти та підготовки інноваційного освітнього забезпечення для курсу літератури для 5–6 класів з урахуванням вимог нового Державного стандарту базової середньої освіти та в контексті Нової української школи. Науковці охарактеризовують модель нових підручників з української літератури та інтегрованого курсу літератур для 5 класу, підкреслюючи, що концепція цих підручників базується на ідеях особистісно орієнтованого та компетентнісного підходів, читацько-центричних та текстоцентричних принципів. Дослідники розкривають дидактичний та методичний потенціал змісту й структури підручників літератури нового покоління для 5 класу в контексті сучасних освітніх завдань, презентуючи багатоаспектну візуалізацію змісту структурних підрубрик для продуктивної організації читацької діяльності учнів [3].

Водночас А. Буценко окреслює шляхи інтеграції STEM-дисциплін у планування уроків української мови та літератури в закладах середньої освіти в рамках Нової української школи, обґрунтовуючи зростаючу потребу в міжпредметних підходах, що сприяють розвитку ключових компетентностей. Автор наголошує на важливості поєднання гуманітарних наук з природничими та математичними науками для розширення розуміння учнями цілісного світогляду, ілюструючи необхідність уникати зосередження лише на одному аспекті розвитку. Дослідник пропонує теоретичні та практичні рекомендації щодо розробки STEM-проектів, які залучають учнів до творчого літературного дослідження через застосування наукових принципів та доктрин, підкреслюючи необхідність використання цифрових інструментів та платформ для покращення розуміння навчального матеріалу та активного залучення сучасних учнів [4].

М. Вовк узагальнює соціокультурну місію вчителя української мови та літератури як транслятора інноваційних змін у мовно-літературній галузі в основній середній та спеціалізованій школі на основі Концепції Нової української школи, Державного стандарту базової середньої освіти та Державного стандарту профільної середньої освіти. Дослідниця встановлює, що в контексті сучасних освітніх реформ питання оновлення змісту підготовки сучасних учителів української мови та літератури стає критичним, адже такі учителі повинні володіти високим рівнем професійних компетентностей, бути орієнтованими на інтегровану діяльність,

виступати носіями мовної культури суспільства та визначати вектори аксіологічного та культурного розвитку як особистості, так і держави загалом. Автор визначає кілька тенденцій у змісті професійної підготовки, включаючи структурування змісту дисципліни на основі міждисциплінарності, компетентнісних підходів та узгодження з новими державними стандартами [1].

Узагальнюючи дослідження науковців, вважаємо, що інтегрована модель навчання базується на: конструктивістській теорії навчання, соціокультурній теорії та принципах компетентнісної освіти. Конструктивістські теорії припускають, що учні будують нові знання на основі свого існуючого досвіду; тому об'єднання лінгвістичних досліджень з літературним аналізом та іншими дисциплінами забезпечує прагматичний контекст, у якому здобувачі освіти можуть пов'язувати нову інформацію з реальним життєвим досвідом. Водночас соціокультурна теорія підкреслює важливість спільного навчання та комунікації, які є життєво важливими для інтегрованих уроків, де групові дискусії, дебати та спільні проекти є рутинними. Сприяючи цим взаємозв'язкам, інтегроване навчання допомагає здобувачам освіти оцінити взаємопов'язаний характер знань та зобов'язань і готує їх до складнощів сучасного життя, де проблеми рідко обмежуються однією дисципліною.

Однією з найвиразніших переваг інтегрованого навчання в галузі мови та літератури є підвищений рівень мотивації учнів, який впливає з активної участі в навчальному процесі. Співвідносячи абстрактні лінгвістичні теорії з практичним застосуванням, інтегровані уроки перетворюють навчальний досвід на такий, що відповідає життю та інтересам здобувачів освіти. Така контекстуалізація навчання підвищує їх залученість та заохочує брати на себе відповідальність за власний освітній шлях, що призводить до глибшого засвоєння матеріалу.

Також інтегроване навчання сприяє розвитку критичного мислення, спонукаючи учнів аналізувати тексти з різних точок зору та оцінювати взаємопов'язані ідеї. Оскільки від учнів вимагається пов'язувати літературні теми з історичними подіями, культурними практиками та науковими явищами, вони розвивають цілісне розуміння як змісту, так і його ширших суспільних наслідків. Ця здатність системно мислити та розпізнавати закономірності в різних дисциплінах є важливою.

Одним з чинників успішного впровадження інтегрованого навчання є підготовка вчителів. Педагог повинен мати глибоке розуміння не лише власного предмета, а й додаткових дисциплін,

інтегрованих в урок. Це зумовлює важливість оновлення вимог до програм підвищення кваліфікації вчителів та професійного розвитку, які повинні забезпечити їх навичками, необхідними для ефективної розробки, впровадження та оцінювання інтегрованих навчальних програм. Саме для вчителів української мови та української літератури науковцями підготовлено інтегровані модельні навчальні програми:

Мовно-літературна освітня галузь.

Інтегровані курси.

5–6 клас

URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoi-ukrainskoi-shkoli-zaprovadzhuysya-poetapno-z-2022-roku>.

- Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної) 5–6 кл. Яценко та ін.

- Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної) 5–6 кл. Чумарна та ін.

- Інтегрований мовно-літературний курс (українська мова, українська та зарубіжні літератури) 5–6 кл. Старагіна та ін.

7–9 клас

- Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної) 7–9 кл. Ніколенко та ін.

- Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної) 7–9 кл. Яценко та ін.

- Інтегрований мовно-літературний курс (українська мова, українська та зарубіжні літератури) 7–9 кл. Старагіна та ін.

Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/mon/sites/Mist.osv.gal>.

Модельна навчальна програма «Драматургія і театр. 5–6 кл.»

Крім того, вчителі повинні вміти використовувати сучасні цифрові інструменти та інтерактивні методики, а також адаптувати свої стратегії навчання до різних стилів навчання та здібностей своїх учнів.

Отже, інтеграція навчання в мовно-літературній галузі спрямована на зміщення фокусу з орієнтованого на вчителя підходу до більш інтерактивного, орієнтованого на здобувача освіти підходу. У цій парадигмі вчителі не просто поширюють знання. Вони радше функціонують як посередники та партнери в процесі навчання, розробляючи уроки, що включають стратегії активного навчання, спільні проєкти та формувальне оцінювання. Таке переосмислення

ролі вчителя є важливим для створення динамічного середовища в класі, в якому учні мають можливість брати на себе відповідальність за своє навчання, тим самим підвищуючи їхню внутрішню мотивацію та участь.

Список використаних джерел та літератури

1. Вовк М. П. Тенденції оновлення змісту підготовки майбутніх учителів української мови і літератури у закладах вищої педагогічної освіти. 2024. URL: <https://surl.li/mlyerx>
2. Зенченко Т. Підготовка до конструювання уроків мовно-літературної освітньої галузі: практичний аспект. *Вісник глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. 2024. № 3 (56). С. 126–134. URL: <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2024-3-56-126-134>.
3. Яценко Т. О., Пахаренко В. І. Підручник літератури для 5 класу Нової української школи: питання структури та змісту. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2022. № 8 (346), ч. 1. С. 233–242. URL: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-8\(346\)-1-233-242](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-8(346)-1-233-242).
4. Butsenko A. Science in the Language of the Heart: Ukrainian Language and Literature in the New Ukrainian School as a Driver of STEM Development. *Problems of Education*. 2024. № 2 (101). С. 58–75. URL: <https://doi.org/10.52256/2710-3986.2-101.2024.04>.

Н. М. Поліщук,

кандидатка педагогічних наук,
старший викладач кафедри методики
викладання навчальних предметів
(КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР)
e-mail: polychuk@gmail.com

Впровадження інтегрованого навчання на уроках біології в НУШ

Основні стратегічні завдання реформи загальної середньої освіти в Україні зосереджені на оновленні змісту навчання. Це вимагає пошуку інноваційних підходів до інтегрованого структурування навчальних предметів, а також розробки ефективних технологій і засобів для формування у здобувачів освіти ключових компетентностей і наскрізних умінь, які розглядаються як цілісні інтегративні якості особистості.

Інтеграція є одним із провідних методологічних принципів Нової української школи (НУШ), що сприяє формуванню в учнів цілісної та багатовимірної картини світу. Цей принцип передбачає поєднання знань, умінь і навичок з різних освітніх галузей, а не вивчення їх ізольовано. Справедливо стверджувати, що проблема інтеграції в освіті та науці залишається в центрі уваги сучасних дослідників. Це пов'язано з тим, що інтеграція є ключовим інструментом для подолання «розрізненості» знань, яка виникла через вузьку спеціалізацію. Психолого-педагогічні, дидактичні передумови інтеграційних процесів глибоко досліджені у працях таких науковців, як О. Савченко, В. Ільченко, С. Гончаренко, І. Бех, Н. Бібік, К. Гуз, Т. Усатенко, О. Ярошенко, Л. Дольнікова, О. Мітрясова, Т. Пушкарьова, Н. Симакова. Кожен із них, працюючи у своїй галузі, сприяв розумінню інтеграції як універсального явища.

Інтегративний підхід в освіті, згідно з «Енциклопедією освіти», – це такий підхід, що об'єднує (інтегрує) елементи змісту освіти в єдине ціле для досягнення цілісності та доцільності. Результатом застосування інтегративного підходу є формування цілісних знань на різних рівнях: від загального уявлення про дійсність до комплексних знань про природу в межах конкретної освітньої галузі, навчального предмета, курсу, розділу чи навіть окремої теми [2]. На сьогоднішній день ідеї інтеграції в освіті набувають нового змісту. Це зумовлено як переходом до компетентнісного підходу в навчальному процесі, так і загальною інформатизацією освітнього середовища.

На думку Т. Засекої, методологічною основою для створення умов, що забезпечують розвиток особисті, яка має цілісний науковий світогляд, сформовані ключові компетентності в галузі природничих наук, техніки й технологій, може бути інтегративний підхід [3].

О. Кривонос акцентує увагу на тому, що зміст інтегрованого навчання можна охарактеризувати як вивчення одного й того ж об'єкта, явища, процесу на різних навчальних предметах із точки зору відповідної галузі знань. Це об'єднання знань з різних предметів навколо однієї теми або проблеми з використанням різних методів навчання. Тобто це такі заняття, тематика яких виходить за рамки одного навчального предмета, і на яких учні (здобувачі освіти) розуміють, як можна використовувати отримані знання в реальному житті [4].

Розглядаючи напрямок визначення структури інтегрованих знань, Т. Усатенко зазначає, що «реалізація ідей інтеграції і гуманітаризації передбачає докорінну перебудову не лише

педагогічного мислення, а й усієї системи освіти – вихід педагога за межі власного предмета, що дає змогу осмислювати фактичний матеріал з позиції філософії, здійснювати міжпредметні зв'язки, усвідомивши місце своєї дисципліни в загальній системі культури» [1].

Нині науковці розрізняють три рівні інтеграції, кожен із яких має чітку логічну структуру, що охоплює дисципліну-кооператор, завдання-проблему, яку вирішує базова дисципліна, та знаряддя – теоретичний і технічний інструментарій базової та суміжних галузей. Перший рівень інтеграції – це інтеграційні взаємодії на рівні редукції. Вони реалізуються між дисциплінами у формі міжпредметних зв'язків. У педагогіці ці зв'язки вважаються умовою для послідовного відображення у змісті навчальних предметів об'єктивних взаємозв'язків природного світу, принципом навчання та умовою для виховного і розвивального процесу. Другий рівень дидактичної інтеграції полягає у синтезі взаємодіючих наук, який відбувається на базі певної основної дисципліни. Фактично, це так званий внутрішньодисциплінарний синтез, головна мета якого – об'єднати різні теорії та концепції в межах одного навчального предмета. Третій рівень дидактичної інтеграції є найменш вивченим. Він передбачає формування цілісної інтегративної системи, а саме – створення інтегративного курсу. У шкільній освіті прикладами таких курсів є «Природничі науки», «Технології», «Довкілля», «Пізнаємо природу» тощо [5].

Стрімкий потік інформації та її взаємозв'язок вимагають від людини вміння поєднувати знання з різних галузей, аналізувати їх і знаходити нестандартні рішення. Як інтеграція реалізується на практиці?

Інтеграція в освітньому процесі біології може бути реалізована через кілька ключових підходів.

Внутрішньопредметна інтеграція.

Це об'єднання знань, понять і методів у межах самої біології. Встановлення зв'язків між різними розділами біології (наприклад, поєднання цитології (будова клітини) з генетикою (функції ядра) та фізіологією (транспорт речовин), або вивчення еволюції як наскрізної теми, що об'єднує всі біологічні рівні).

Міжпредметна інтеграція.

Це об'єднання змісту біології з іншими навчальними предметами.

Біологія та хімія. Вивчення біохімічних процесів, ролі органічних і неорганічних речовин у життєдіяльності (фотосинтез,

дихання, синтез білків). Біологія та фізика: Розгляд біофізики (оптика ока, механіка руху, теплорегуляція, закони енергії у біосистемах). Біологія та географія. Вивчення біогеографії, екології, розподілу біомів та впливу клімату на живі організми. Біологія та математика. Використання статистики, моделювання популяцій, аналізу даних у генетиці (задачі, побудова графіків).

Наскрізна (контекстна) інтеграція.

Це об'єднання біологічних знань з глобальними проблемами та наскрізними змістовими лініями, спрямоване на формування ключових компетентностей. Здоров'я, безпека та добробут. Вивчення фізіології людини, профілактика хвороб, основи здорового способу життя. Вивчення впливу людини на довкілля, сталий розвиток, біорізноманіття (екологічна грамотність). Обговорення економічних аспектів біотехнологій, харчової промисловості, сільського господарства (фінансова грамотність). Громадянська відповідальність: обговорення етичних питань біології (клонування, ГМО, медичні дослідження).

Інтеграція через проектну діяльність.

Це використання комплексних проєктів, досліджень або кейс-завдань, які вимагають застосування знань із різних розділів та предметів для вирішення реальної проблеми.

Інтеграція урочної та позаурочної діяльності.

Поєднання теоретичних знань, отриманих на уроках, з практичною діяльністю у позашкільних гуртках, проєктах чи екскурсіях. Це допомагає учням застосувати свої знання в реальному житті.

Інтеграція зі змістом життя.

Цей підхід пов'язує біологічні знання з практичними життєвими ситуаціями та особистим досвідом учнів. Інтеграція знань про фізіологію, харчування, хвороби, профілактику та здоровий спосіб життя. Застосування біологічних знань для розуміння та розв'язання місцевих та глобальних екологічних проблем. Обговорення професій, пов'язаних з біологією (медицина, ветеринарія, біотехнології, агрономія).

Наразі розвиток освітньої сфери вимагає модернізації змісту навчання здобувачів освіти. Цей оновлений зміст повинен ґрунтуватися на інтеграції знань із різних галузей для забезпечення максимально широкої та глибокої підготовки. Інтеграція в освіті та науці – це не просто модний тренд, а відповідь на виклики сучасного світу. Сучасна потреба в системному, цілісному баченні світу (де людина його частина) та синтезі знань призвела до значного зростання

інтересу до інтеграції. Оскільки сучасна людина потребує систематизованих теоретичних знань для формування цілісного уявлення про світ, частиною якого вона є, поняття «інтеграція» щодалі набуває великої актуальності.

Список використаних джерел та літератури

1. Ващенко М., Водянка В. Методика проведення інтегрованих уроків: інтеграція знань з основ електротехніки та фізичної хімії. *Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної та технологічної освіти*. 2017. Вип. 11, ч. 3. С. 57–60.
2. Енциклопедія освіти / [гол. ред. В. Г. Кремень] ; Акад. пед. наук України. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Засекіна Т. М. Технології інтегрованого навчання природничих предметів. *Освіта та розвиток обдарованої особистості* : щоквартал. наук.-метод. журн. Київ : Ін-т обдарованої дитини НАПН України. 2020. № 3 (78). С. 27–33.
4. Кривонос О. та ін. Формування цифрової компетентності учнів профільних класів. *Наука і техніка сьогодні*. 2022. № 7 (7). С. 128–141.
5. Козловська І. М., Литвин А. В. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика* : зб. наук. праць : у 2 ч. / за ред. І. Ф. Зязюна, Н. Г. Ничкало. Київ, 2001. Ч. 2. С. 177–183.

Л. В. Роміцина,

методистка лабораторії методичного забезпечення,
викладачка кафедри методики викладання
навчальних предметів
(КЗ «Житомирський ОІППО» ЖОР)
e-mail: matem32@ukr.net

Математика в контексті: використання кейс-методу для інтеграції знань

Інтегроване навчання – це підхід, який поєднує знання з різних предметів навколо спільної теми або проблеми. У математиці це означає, що учні не просто вивчають формули, а застосовують їх у контексті реального життя, історії, економіки, фізики тощо. Інтегроване навчання в математиці – це спосіб зробити предмет живим, практичним і міждисциплінарним [1: 94].

Освітній кейс – це конкретна ситуація або завдання, яке об'єднує математику з іншими галузями знань для розвитку компетентностей.

Задля активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках математики ефективним є застосування інтерактивних методів навчання, зокрема кейс-технології. Вона викликає зацікавленість у дітей. Форма організації навчання забезпечує учням можливість використання знань, які вони отримали на заняттях. Застосування кейс-технологій забезпечує дотримання загальних цілей навчання: засвоєння змісту й відпрацювання навичок на необхідному рівні; особистісний розвиток учня, розвиток аналітичних навичок і вміння працювати в команді; здатність вислухати й зрозуміти альтернативну точку зору; уміння виробляти узагальнююче рішення з урахуванням альтернатив; планувати свої дії й передбачати їхні наслідки. Як показує досвід, введення кейс-методу в освітній процес під час проведення уроків з математики означає серйозну роботу вчителя і потребує значної мобільності у спілкуванні з учнями під час роботи з кейсом.

Кейс-технологія – це не повторення за вчителем, не переказ параграфа чи статті, не відповідь на питання викладача, це аналіз конкретної ситуації, який змушує підняти пласт отриманих знань і застосувати їх на практиці. Завданням цього методу є максимальне залучення кожного учня до самостійної роботи з вирішення поставленої проблеми чи завдання.

Будучи інтерактивним методом навчання, кейс-технологія завойовує позитивне ставлення з боку учнів, забезпечуючи освоєння теоретичних положень та опанування практичного використання матеріалу; сприяє їх дорослішанню, формуванню інтересу до вивчення предмета та позитивну мотивацію навчання. Одночасно цей метод виступає і як спосіб мислення педагога, його особлива парадигма, що дозволяє по-іншому думати та діяти, оновлювати свій творчий потенціал [2: 64].

Перерахуємо переваги застосування цього методу:

- у ситуаціях, наближених до реальності, учні мають можливість робити помилки, а потім їх аналізувати та виправляти протягом даного уроку;
- учні мають можливість отримання позитивного зворотного зв'язку від своїх однокласників та вчителя;
- протягом всього процесу панує робоча доброзичлива і мотивуюча атмосфера, що дозволяє учням застосувати свій досвід та креативність мислення;
- можливість інтерпретувати ситуацію так, що вона стає максимально наближена до реальної організаційної ситуації;
- практична спрямованість;

- активність учнів.

Освітній кейс – це навчальна ситуація, яка моделює реальну проблему. Учні мають її дослідити, проаналізувати, знайти рішення, використовуючи знання з різних предметів. У математиці кейс може включати: аналіз статистичних даних, розрахунок витрат на проєкт, моделювання екологічних процесів, побудову графіків або схем.

Наведемо приклади освітніх кейсів з математики.

Тема кейсу: «Енергоефективний будинок: чи варто утеплювати?» [3: 14].

Інтеграція предметів:

1. Математика: обчислення площі стін, витрат на матеріали, економії енергії.
2. Фізика: теплопровідність матеріалів.
3. Географія: кліматичні умови регіону.
4. Економіка: фінансове планування, окупність інвестицій.

Завдання для учнів:

1. Розрахувати площу фасаду будинку.
2. Визначити кількість утеплювача.
3. Порахувати витрати і потенційну економію на опаленні.
4. Побудувати графік окупності.

Результат: учні не просто виконують математичні дії, а бачать їхню практичну цінність, вчаться працювати в команді, аргументувати рішення.

Переваги інтегрованого навчання з кейсами:

1. Формування ключових компетентностей: математичної, соціальної, екологічної, фінансової.
2. Розвиток критичного мислення.
3. Мотивація до навчання через реальні приклади.
4. Навички командної роботи і комунікації.

Освітній кейс: «Сортування сміття – чи вигідно це для громади?» [4: 82].

Інтеграція предметів:

1. Математика: обчислення об'ємів сміття, витрат на сортування, прибутку від вторинної сировини.
2. Екологія: вплив несортваного сміття на довкілля.
3. Громадянська освіта: роль громади у вирішенні екологічних проблем.
4. Інформатика: створення презентації або інфографіки з результатами дослідження.

Завдання для учнів:

1. Зібрати статистику про кількість сміття у школі/громаді за тиждень.
2. Розрахувати, скільки з цього можна здати на переробку.
3. Порахувати потенційний прибуток або економію.
4. Побудувати діаграми, які показують ефективність сортування.
5. Обговорити, як ці дані можуть вплинути на рішення місцевої влади.

Компетентності, що формуються:

1. Математична грамотність.
2. Екологічна свідомість.
3. Уміння працювати з даними.
4. Командна робота і презентація результатів.

Цей кейс добре працює як проєктна робота, може бути адаптований для різних вікових груп і легко доповнюється реальними даними з місцевої громади.

Важливе завдання сучасної школи – запровадити компетентнісний підхід в освіті, який передбачає формування узагальнених і ключових прикладних предметних умінь та практичних навичок. Результативний урок математики має не лише формувати глибокі й міцні знання, а й уміння використовувати їх у різних ситуаціях, самостійно здобувати знання, формувати досвід у розв’язанні проблем. Лише за наявності активної зацікавленості учнів у навчальному процесі, високої мотивації, усвідомлення потреби в засвоєнні знань та вмінь можна одержати найкращі результати в розв’язанні ситуативної проблеми в реальності.

Як показує досвід, введення кейс-методу в освітній процес під час проведення уроків з математики означає серйозну роботу вчителя і потребує значної мобільності у спілкуванні з учнями під час роботи з кейсом.

Список використаних джерел та літератури

1. Абрамова Н. В., Абрамов А. В. До питання про розробку текстів математичних кейсів. *У світі наукових відкриттів*. 2010. № 4–10. С. 95–96.
2. Андюсєв Б. Є. Кейс-метод як інструмент формування компетентностей. *Директор школи*. 2010. № 4. С. 61–69.
3. Бризгіна Н. А. Технологія проблемного навчання та кейс-методу на уроках. *Педагогічна майстерня. Все для учителя*. 2012. № 7. С. 13–16.

4. Єршомін А. С. Забезпечення навчальної роботи з використанням кейс-методу. *Інновації в освіті*. 2010. № 4. С. 77–90.

Т. М. Смагіна,
кандидатка педагогічних наук,
завідувачка кафедри методики
викладання навчальних предметів
(КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР)
e-mail: smagina1967@gmail.com

Інтегроване навчання крізь призму «Навчального компаса 2030»

Сучасна українська освіта переживає період глибоких трансформацій, пов'язаних із реалізацією Концепції Нової української школи. Її центральним орієнтиром є компетентнісний підхід, що передбачає не лише засвоєння предметних знань, а й формування цілісних умінь, цінностей та ставлень, необхідних для життя у світі швидких змін, невизначеності й взаємозалежності. У цьому контексті інтегроване навчання постає не лише як методичний інструмент чи дидактичний прийом, а як системна стратегія розвитку учня/учениці, які здатні цілісно мислити, діяти гнучко й відповідально.

Тому особливого значення для осмислення інтегрованого навчання в сучасному освітньому просторі набуває міжнародна концептуальна рамка OECD Learning Compass 2030 (Проект «Майбутнє освіти та навичок») [1]. Вона визначає орієнтири освіти, у центрі якої – розвиток агентності учня, тобто його здатності визначати власні цілі, рефлексувати, приймати рішення й відповідально впливати на зміни у навколишньому світі. Така логіка співзвучна меті Нової української школи, яка прагне виховати компетентну, критично мислячу й відповідальну особистість, здатну до саморозвитку, з активною громадянською позицією [2].

Концепція «Навчального компасу 2030» виходить із того, що глобальні виклики – кліматичні зміни, технологічні трансформації, соціальна поляризація, інформаційні ризики – потребують цілісного бачення та комплексних рішень. Жодна окрема дисципліна чи навчальний предмет не може дати вичерпної відповіді на питання, які постають перед сучасним суспільством. Тому інтегроване навчання розглядається як ключова умова розвитку освіти, що поєднує знання з різних галузей, формує системне бачення світу та забезпечує здатність застосовувати знання в реальних життєвих ситуаціях.

Learning Compass 2030 визначає три взаємопов'язані складники освітнього процесу: знання, уміння, ставлення й цінності. Знання

охоплюють не лише предметний зміст, а й міждисциплінарні та процедурні аспекти. Уміння включають когнітивні, соціально-емоційні й практичні компоненти: мислення, співпрацю, комунікацію, дію. Ставлення й цінності визначають етичні орієнтири поведінки, відповідальність за власні рішення, готовність діяти в інтересах спільного блага. У поєднанні ці складники формують основу для навчання через інтеграцію, коли учень не лише споживає готові знання, а створює їх у процесі діяльності, формуючи внутрішню мотивацію, критичне мислення та соціальну зрілість [1].

Ключовою ідеєю OECD Learning Compass є також поняття трансформаційних компетентностей:

- створювати нову цінність (creating new value);
- урівноважувати напруження та дилеми (reconciling tensions and dilemmas);
- брати відповідальність (taking responsibility).

Перша компетентність передбачає здатність до інноваційного мислення, творчого підходу, пошуку нестандартних рішень і створення нових сенсів. Друга стосується уміння діяти в умовах невизначеності, долати суперечності, знаходити баланс між різними інтересами й цінностями. Третя означає готовність діяти етично, брати на себе відповідальність за результати власної діяльності й дотримуватися принципів сталого розвитку. Саме ці компетентності, у своїй сукупності, репрезентують результат глибоко інтегрованого освітнього досвіду, коли навчання виходить за межі предметної структури й перетворюється на простір рефлексії, співпраці й дії [3].

Український досвід реалізації інтегрованого навчання у межах Нової української школи демонструє поступову еволюцію від фрагментарних інновацій до системного підходу. Інтеграція змісту освіти реалізується через запровадження інтегрованих курсів («Природничі науки», «Історія та громадянська освіта», «Мистецтво»), міжпредметні проекти, дослідницьку й проектну діяльність учнів, а також через оновлення Державного стандарту базової середньої освіти [4], який акцентує увагу на міжгалузевих зв'язках і компетентнісному оцінюванні результатів навчання. Активні методи, такі як проблемно-орієнтоване, дослідницьке, проектне, ігрове навчання, посилюють практичну спрямованість освітнього процесу й формують навички самостійного мислення та відповідальної взаємодії.

Позитивний досвід впровадження інтегрованого навчання в українській освіті супроводжується певними викликами, що виходять за межі методики й стосуються переважно логіки освітньої

системи. Попри оновлення стандартів, школа залишається орієнтованою на предметну парадигму. Учителі, здебільшого підготовлені в межах вузьких спеціальностей, часто не готові до міжпредметного мислення, що ускладнює інтеграцію. Недостатня методична підтримка та відсутність якісних матеріалів призводять до формального поєднання предметів без створення нової педагогічної парадигми. Система оцінювання залишається переважно знаннєвою й не включає компетентнісні та інтегровані результати, зокрема креативність, етичне мислення й громадянську відповідальність. Відсутність системних досліджень ефективності інтегрованого навчання не дозволяє оцінити його реальний вплив. Усе це свідчить, що інтеграція в Україні балансує між потенціалом оновлення та інституційною інерцією, і її успіх залежить від здатності поєднати політичну волю, педагогічну підготовку, гнучке управління та підтримку професійних спільнот [5].

Отже, інтегроване навчання в умовах реалізації Learning Compass 2030 та Концепції Нової української школи можна розглядати як ключовий механізм формування цілісної картини світу особистості. Воно забезпечує єдність знань, умінь і цінностей, необхідних для розвитку агентності учня та становлення його трансформаційних компетентностей. Такий підхід дозволяє поєднати національні освітні цілі з глобальними орієнтирами, створюючи підґрунтя для виховання покоління, здатного жити й діяти у світі, що змінюється з безпрецедентною швидкістю, – покоління, яке не лише адаптується до нових реалій, а й активно формує їх.

Список використаних джерел та літератури

1. OECD. OECD Learning Compass 2030. A Series of Concept Notes. OECD Future of Education and Skills 2030 project, 2019. URL: <https://www.oecd.org/education/2030-project/> (дата звернення: 10.10.2025).
2. Концепція Нової української школи / Міністерство освіти і науки України. 2016. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 11.10.2025).
3. Смагін І. І., Смагіна Т. М. Трансформаційні компетентності як орієнтири шкільної освіти 2030. *Науковий вісник ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2025. Вип. 1 (56) С. 211–216. URL: <http://visnyk-ped.uzhnu.edu.ua/article/view/330078> (дата звернення: 12.10.2025).
4. Державний стандарт базової середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF> (дата звернення: 10.10.2025).

5. Раков С. А. Якість освіти України за результатами PISA–2018 і проєкт ОЕСР «Майбутнє освіти і компетентностей 2030». *Освітня аналітика України*. 2020. № 2 (9). С. 109–114.

Л. Л. Фамілярська,
старша викладачка кафедри педагогіки й андрагогіки
(КЗ «Житомирський ОШПО» ЖОР)
e-mail: familyarskaya_la|@ukr.net

Інтеграція програми СЕН «Зерна» як засіб психологічної підтримки й модернізації української школи

Сучасний освітній контекст в Україні визначається викликами, спричиненими війною. Освітній процес в умовах тривалої дії режиму воєнного стану потребує адаптації педагогів Нової української школи до ситуації частих повітряних тривог, їх непередбачуваності для забезпечення доступності, безпеки та психосоціальної підтримки здобувачів освіти.

Зокрема, адаптація освітнього процесу передбачає гнучкі підходи, оновлення методів навчання, враховуючи дистанційне навчання та необхідність створення умов безпечного середовища навчання.

Держава та міжнародні партнери надають підтримку освітянам, яка враховує контекст сьогодення, зокрема доступ до освіти для внутрішньо переміщених осіб, дітей із прифронтових територій, дітей з ООП [4; 5].

Війна в Україні суттєво ускладнила всі аспекти реалізації процесу навчання в закладах загальної середньої освіти. Основними викликами є зміна складу учнів, психоемоційне навантаження та необхідність адаптації освітнього процесу до потреб здобувача освіти. Підтримка з боку держави, міжнародних партнерів, батьків і педагогів є критично важливою для збереження доступу до освіти та психічного здоров'я дітей.

Тому особливої актуальності в контексті російської збройної агресії на території України набуває соціально-емоційне навчання. Дослідження свідчать, що формування соціально-емоційних навичок є невід'ємною складовою сучасного освітнього процесу, що забезпечує комплексний розвиток як здобувачів освіти, так і педагогічних працівників [1; 2].

Соціально-емоційне навчання є однією із найважливіших сфер розвитку людини. Це складний багатоетапний процес, який розпочинається ще в ранньому віці і відбувається впродовж життя.

Зазначимо, що в закладах дошкільної освіти та загальної середньої освіти України реалізуються проєкти в межах Меморандуму про взаєморозуміння між Міністерством освіти і науки України та the LEGO Foundation, спрямовані на впровадження програм соціально-емоційного навчання. Наприклад, у комунальному закладі «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради в рамках співпраці з the LEGO Foundation (відповідно до статті 14 Меморандуму про взаєморозуміння між Міністерством освіти і науки України та The LEGO Foundation від 30.11.2021 року, наказів МОН України від 10.11.2022 р. № 1005; від 11.10.2023 № 1235) впроваджується програма СЕН «Зерна».

Пілотування програми СЕН «Зерна» відбулося у закладах загальної середньої освіти Вінницької, Дніпропетровської, Львівської, Миколаївської, Черкаської областей. Отримані результати засвідчили, що учні демонструють суттєве покращення соціально-емоційних навичок, світосприйняття та результатів навчання. Також виникає менше проблем із поведінкою й емоційними дистрессами [5]. Інтеграція програми соціально-емоційного навчання «Зерна» в навчальний процес закладу загальної середньої освіти зумовлює створення освітнього середовища, яке сприяє збалансуванню педагогічної екосистеми, де розвиток емоційного інтелекту розглядається як рівноцінний компонент поряд із когнітивними досягненнями особистості. Системне впровадження методик соціально-емоційного навчання забезпечує формування у здобувачів освіти ключових компетентностей, соціально-емоційних навичок, зокрема психологічної стійкості, емпатійних здібностей та навичок ефективної міжособистісної взаємодії [6].

Соціально-емоційне навчання (СЕН) – це знання, навички, переконання, підходи, поведінка та компетентності, що допомагають дітям бути ефективними під час освітнього процесу й упродовж усього життя.

Для успішного впровадження в освітній процес активностей Програми СЕН «Зерна» педагогу не потрібно додаткового матеріально-методичного забезпечення та ресурсів. Кожен педагог, який пройшов навчання за Програмою, отримує доступ до сайту (рис. 1) з матеріалами Програми СЕН «Зерна», адаптованими до реалій українського сьогодення, а саме: методичного посібника

«Програма СЕН «Зерна» (у друкованому чи електронному варіанті), додатків до посібника, зокрема «Картки емоцій» (у друкованому чи електронному варіанті), відеофрагментів фасилітації активностей, а також інших корисних матеріалів для підтримки благополуччя педагога, з якими учасники знайомляться впродовж тренінгу.

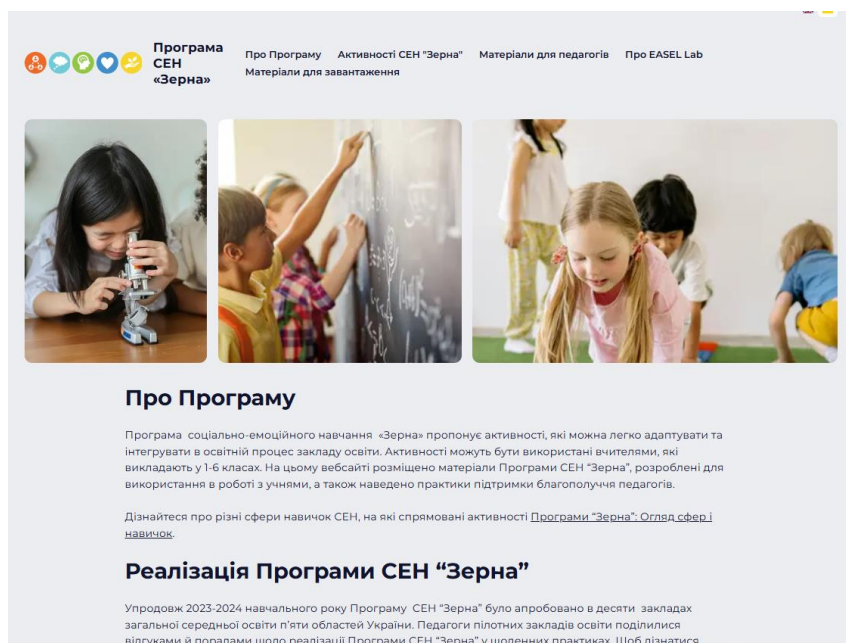

Рис. 1. Головна сторінка сайту Програми СЕН «Зерна»

Кожна активність передбачає три етапи (алгоритм) розгортання взаємодії: *перший етап* «Починаємо взаємодію», *другий етап* «Хід активності», *третій етап* «Рефлексія».

Всі активності спрямовано на розвиток навичок, які:

- необхідні для ефективного спілкування та співпраці з іншими (поважати одне одного, брати активну участь у взаємодії, дотримуватися правил тощо);
- сприяють регуляції тілесних, емоційних, ментальних і поведінкових реакцій на стресову ситуацію чи складний життєвий досвід;
- дозволяють розпізнавати, розуміти та реагувати на власні емоції та почуття, емоції, почуття та точки зору інших людей.

У такий спосіб формуються надважливі виконавчі функції мозку та критичне мислення, що допомагає здобувачам освіти розуміти, сприймати й обробляти інформацію, керувати власними думками, почуттями й поведінкою для досягнення певної мети.

Активності об'єднані відповідно до трьох рівнів складності (рис. 2): *початкового, середнього та поглибленого*. Їх можна легко адаптувати та інтегрувати в освітній процес від 1 до 6 класу закладу загальної середньої освіти. Досягти найкращих результатів реалізації Програми СЕН «Зерна» можна за умови її щоденного та системного використання.

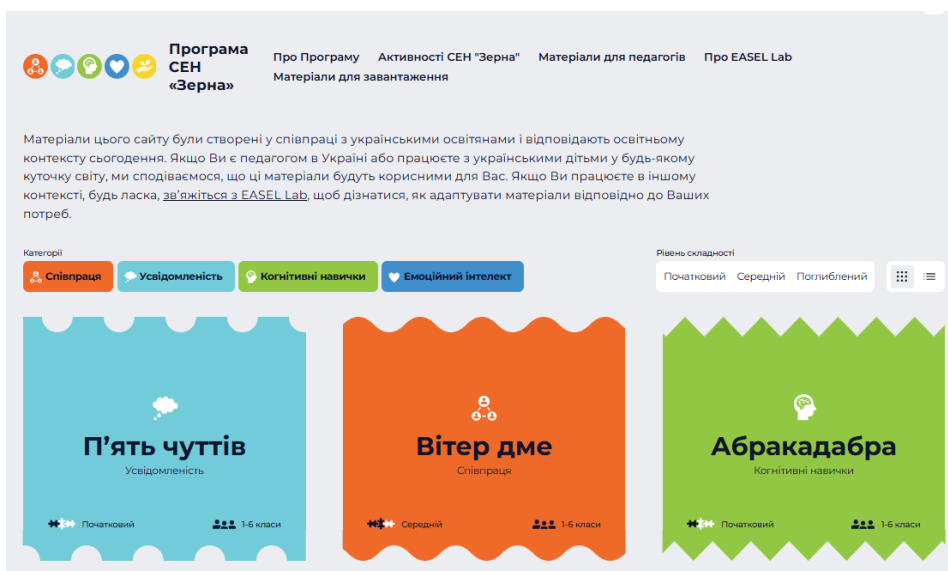

Рис. 2. Класифікація активностей Програми СЕН «Зерна» за рівнями

Наразі законодавство України передбачає включення соціально-емоційної компетентності до професійних стандартів педагогів та стандартів загальної середньої освіти.

Програма соціально-емоційного навчання (СЕН) «Зерна», зокрема методи та активності програми, є інноваційним підходом у системі загальної середньої освіти України, спрямованим на розвиток соціальних, емоційних та етичних навичок здобувачів освіти.

З огляду на вищезазначене, успішна інтеграція Програми СЕН «Зерна» може стати кроком у модернізацію української освіти, перетворюючи традиційний академічний підхід на комплексну систему, де розвиток емоційних, соціальних та етичних навичок стає основою успішного адаптування до викликів сучасності.

Список використаних джерел та літератури

1. Мороз Є. Структурно-функціональна модель соціально-емоційних навичок молодших школярів. *Педагогічні науки:*

теорія, історія, інноваційні технології. 2024. № 4 (138). С. 33–45. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a26aa187-0312-467d-a098-369b55056760/content>.

2. Розлуцька Г. М. Соціально-емоційне навчання: системний підхід. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2025. № 1 (56). С. 197–204. URL: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2025.56.197-204>.

3. Jones S. M., McGarrah M. W., Kahn J. Social and emotional learning: A principled science of human development in context. *Educational Psychologist*. 2019. № 54 (3). P. 129–143. URL: <https://doi.org/10.1080/00461520.2019.1625776>.

4. Romanova A. Education right: features of realization during the war in Ukraine. *Visnik Nacional'nogo universitetu «Lvivska politehnika»*. Seria: Uridicni nauki. 2023. URL: <https://doi.org/10.23939/law2023.37.113>.

5. Velykodna M., Deputatov V., Horbachova O., Miroshnyk Z., Mishaka N. Providing Inclusive Primary School Education for Children with Special Educational Needs in Wartime Ukraine: Challenges and Current Solutions. *Journal of Intellectual Disability-Diagnosis and Treatment*. 2023. URL: <https://doi.org/10.6000/2292-2598.2023.11.02.5>.

6. Ishchenkoa Yev., Hubariebab D., Sorokac I., Usykd D., Chemonina L. Emotional Education as a Means of Developing Social Competence in Primary School Students in Wartime. *International Electronic Journal of Elementary Education December*. 2024. Vol. 17. Issue 1. С. 1–13. URL: <https://www.iejee.com/index.php/IEJEE/article/view/2294/688>.

О. М. Шуневич,

кандидатка педагогічних наук,
доцентка кафедри методики

викладання навчальних предметів
(КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР)

e-mail: oshunevich@gmail.com

Інтегрований підхід до роботи з текстами на уроках української мови в НУШ

Навчання учнів української мови в сучасному освітньому вимірі орієнтує вчителя на формування в учнів ключових компетентностей через розвиток предметних і наскрізних умінь, ставлень, а також набуття базових знань мовно-літературної галузі, про що наголошується в Державному стандарті базової освіти [1]. Ключові

компетентності, які розвиваються на уроках мовно-літературного циклу, визначають здатність учнівства досягати успіху в інших сферах навчання, у професії; визначають головні концепти, на яких будується ставлення до світу, до себе, до життя [2]. В орієнтирах для оцінювання результатів навчання чітко прослідковується необхідність роботи з текстами на уроках мови. Текстосцентричний підхід не є новим у методиці, однак сучасний текстовий простір, у якому перебувають діти, нові види текстів, способи опрацювання текстової інформації та прийняття рішень на основі її обробки визначають пошук ефективних стратегій навчання.

Незважаючи на реформу, у реальності підручники й навчальні матеріали здебільшого побудовані на методичних підходах 40-х років минулого століття [2]. Традиційно на уроках мови текст використовується як інструмент для дослідження граматичних особливостей мови. Проте, зважаючи на вимоги стандарту та сучасні європейські вимоги до навчання мови, зростає актуальність використання тексту як багатовимірного дидактичного ресурсу, що дає змогу інтегрувати знання і створювати цілісну картину світу.

Дослідження підтверджують, що інтеграція під час роботи з текстами підвищує мотивацію учнів. Так, Пладеваль-Бальєстер (Pladevall-Ballester 2015) виявила, що педагоги позитивно оцінюють досвід запровадження предметно-мовного навчання, яке будується на інтеграції. Вони зазначають, що мотивація учнів під час такого способу навчання зростає, а також суттєво збільшується обсяг фонових знань учнівства. Однак учителі, за результатами цього дослідження, також визнали потребу в допомозі з плануванням уроків [3].

Якщо на уроках літератури вчителі, здебільшого, застосовують мультидисциплінарний підхід до аналізу художнього тексту для навчання учнів бачити багатоголосся інтерпретацій і стимулювати індивідуальні учнівські інтерпретації [4], то уроки мови можуть стати середовищем для занурення в реальне життя через тексти, розуміння світу з різних ракурсів і перспектив, у різних часах і проявах; для навчання дискутувати, шукати рішення; середовищем дослідження на предмет перевірки правдивості, надійності джерел, відсутності маніпуляцій; для розмов на важливі суперечливі суспільні теми, для дослідження мовлення і вироблення власного мовного стилю.

Підготовка до уроку української мови, на якому учень навчається працювати з інформацією, може містити такі складники:

1. Створення змістового блоку.

Створення текстових сетів для індивідуальної, парної й групової роботи з низкою завдань. Орієнтація не лише на художні тексти, а й на тексти нонфікшн. Сети можуть складатися з різних за обсягом, особливостями, формою текстів: короткі тексти (економлять час і дають змогу перевести їх в інший текстовий формат, дослідити і обговорити: короткі тексти на щодень (оголошення, реклама, мапи, рецепти, чеки, меню, дописи, коментарі); короткі аналітичні тексти (графіки, діаграми, прес-реліз, резюме), з іншого боку, досить довгі тексти (дають змогу розвивати в учнів уміння фокусуватися на значному обсягові інформації, аналізувати, бачити неочевидні дані).

2. Добір способів опрацювання тексту, залучення відповідних когнітивних стратегій.

Визначення різнопланових пріоритетних стратегій опрацювання текстового матеріалу та інструментів (графічні організатори, засоби корпусної лінгвістики, інструменти фактчекінгу).

3. Добір способів взаємодії, комунікація.

Робота з текстом потребує як вдумливого самостійного читання, так і можливості для обговорення, привласнення сенсів, дискусій. Це передбачає застосування комунікативних стратегій для досягнення усвідомлених учнями освітніх цілей.

4. Залучення емоційно-ціннісного аспекту.

Будь-який текст має діалогічну природу, тобто містить певний емоційний компонент, має вплив на ставлення учнів, формування їхньої ціннісної сфери, тож очевидна важливість залучення учнівства до усної чи письмової рефлексії, порівняння ціннісних перспектив людей різного досвіду, віку, статі.

Підготовка компетентнісних інтегрованих завдань із залученням цих складових дасть змогу під час роботи з текстами на уроках мови здійснювати не лише змістову, а й діяльнісну, ціннісну і цифрову інтеграцію, що урізноманітнить процес навчання мови, стимулюватиме учнівський інтерес і допоможе досягти результатів навчання мовно-літературної освітньої галузі.

Список використаних джерел та літератури

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 06.03. 2024).

2. Про затвердження концептуальних засад освітніх галузей та дорожньої карти реалізації концептуальних засад освітніх галузей на 2025–2030 роки : наказ МОНУ № 1163 від 20 серпня 2025 р. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-kontseptualnykh-zasad->

osvitnikh-haluzei-ta-dorozhnoi-karty-realizatsii-kontseptualnykh-zasad-osvitnikh-haluzei-na-2025-2030-roky.

3. Pladevall-Ballester El. Exploring school CLIL perceptions in Catalonia: students', teachers' and parents' opinions and expectations. *International journal of bilingual education and Bilingualism*. 2015. № 18.1. P. 45–59.

4. Слижук О. А. Integration of Infomedia Literacy in the Process of Teaching Ukrainian Literature in Grades 5-6 of the New Ukrainian School. 2022. URL: <http://visnyk.luguniv.edu.ua/index.php/vped/articl>.

П. І. Щербань,
викладач кафедри методики викладання
навчальних предметів
(КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР)
e-mail: p_sch@ukr.net

Інтегроване навчання: виклики та можливості

Інтегроване навчання – це системний і прогресивний підхід, що докорінно трансформує освітній процес. Його основна мета – подолання фрагментарності та ізоляції навчальних дисциплін, що є характерною рисою традиційної школи. Сутність цього підходу полягає у синергії предметів, де знання різних галузей поєднуються та взаємопосилюють одне одного. Такий механізм дозволяє учням створити глибоку й цілісну картину світу, максимально наближаючи отримані знання до реального життя. Тож інтегроване навчання не лише забезпечує формування цілісного розуміння реальності, але є й потужним каталізатором для розвитку ключових компетентностей, наскрізних вмінь, зокрема критичного мислення та креативності, готує здобувачів освіти до комплексних викликів сучасності.

Утвердження інноваційних тенденцій у даному напрямку безпосередньо залежить від навчально-методичного забезпечення і від того, якою мірою воно задовольняє сучасні уявлення про необхідний рівень освіченості особистості на кожному віковому етапі. Інтегроване навчання є стратегічно новим у цьому процесі та якісно відмінним від наявних способів структурування, презентації та засвоєння програмованого матеріалу, що уможливорює системний виклад знань у нових органічних взаємозв'язках [1].

Теоретичні та практичні аспекти інтегрованого навчання знайшли своє відображення у дослідженнях таких вчених, як Н. Бібік, В. Тименко, Л. Кочина, В. Ільченко, К. Гуз, М. Вашуленко тощо.

Важливим етапом впровадження інтегрованого навчання в освітній процес є створення відповідного інтеграційного простору. В такому просторі передбачається побудова універсального середовища, яке об'єднує різні освітні галузі, забезпечується інклюзивність для всіх дітей та впроваджуються сучасні технології. Його кінцева мета – сформувати у здобувачів освіти комплексне розуміння реальності. Це середовище включає безпечний та доступний простір, де можливе особистісне та соціальне зростання, а також активний розвиток навичок через інтегроване навчання і співпрацю.

Інтегративний підхід до змісту освіти, зокрема інтеграція знань, базується на ретельному проектуванні дидактичного процесу, що гарантує досягнення запланованого кінцевого результату та освітніх цілей. Такий підхід акцентує увагу на структурі та змісті знань як основних елементів освіти. Якщо у процес навчального пізнання систематично включати інтегративні компоненти, які позитивно змінюють діапазон застосування умінь та навичок, здобувачі освіти стають гнучкішими і здатними швидко адаптуватися до нових міждисциплінарних завдань у реальному житті. Інтеграція знань істотно підвищує рівень навчання, відображаючи природні зв'язки процесів. При цьому розвивається критичне та системне мислення, варіативність, а також уміння переносити та узагальнювати знання з різних предметів і наук. У підсумку з'являється творче ставлення до праці та здатність вирішувати складні практичні завдання, що вимагають синтезу знань із різних наукових галузей [5].

Проблема інтеграції знань у сучасній педагогічній науці розглядається у таких основних напрямках:

- методологічне обґрунтування проблем інтеграції;
- системологічні аспекти інтеграції;
- шляхи упровадження інтеграції в освітній процес;
- взаємозв'язок інтеграції і диференціації;
- психологічні аспекти інтеграції;
- моделі дидактичної інтеграції [5].

Підвищена увага до інтегрованого навчання свідчить про стратегічну спрямованість освітньої політики України на синхронізацію з європейським освітнім простором. Це підтверджує курс на модернізацію загальної середньої освіти відповідно до європейських та світових стандартів.

Упровадження інтегрованого навчання знаходиться на етапі від ідеї до системних змін. Ідеї інтегрованого навчання набувають усе більшого поширення, проникаючи у методичну практику кожного

вчителя. На початку проєктування навчального контенту автори модельних програм та підручників закладають фундаментальні основи інтеграції, що вимагає їхньої систематичної реалізації в освітньому процесі.

З огляду на це, варто підкреслити, що реалізація ідеї інтеграції передбачає докорінну трансформацію не лише педагогічного мислення, а й усієї освітньої системи. Це вимагає від вчителя виходу за межі власного предмета, що дає змогу осмислювати фактичний матеріал з нової, ширшої позиції, ефективно застосовувати на уроках міжпредметні зв'язки та усвідомлювати місце своєї дисципліни в загальній системі культури.

Саме така системна перебудова формує нового фахівця, здатного мислити не фрагментарно, а комплексно, сприймаючи знання як єдине ціле. Вона забезпечує той рівень освіти, що готовий до викликів сучасності, де домінує потреба у синтезі інформації та креативному вирішенні міждисциплінарних завдань. Таким чином, інтеграція перетворюється з педагогічної ідеї на стратегічний механізм модернізації освіти.

У контексті зазначеного можна визначити основні цілі інтегративно-орієнтованого навчання:

- **цілісне формування знань:** цілеспрямоване формування в учнів системних знань, умінь та навичок;
- **комплексна реалізація функцій:** повноцінна реалізація цілей в умовах компетентнісного навчання;
- **стимулювання творчого мислення:** створення оптимальних умов для розвитку творчого та критичного мислення учнів;
- **активізація пізнавальної діяльності:** сприяння активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів та формування їхньої мотивації до навчання;
- **розвиток міждисциплінарних компетентностей:** формування гнучкості розуму та уміння переносити і синтезувати знання з різних предметних галузей для вирішення комплексних завдань;
- **забезпечення інклюзивності:** створення універсального освітнього середовища, що гарантує доступність та рівні можливості для всіх здобувачів освіти незалежно від їхніх потреб;
- **формування громадянської свідомості:** сприяння соціальному розвитку, вихованню толерантності та підготовці учнів до активної участі у житті громади та суспільства;

- **підвищення якості освіти:** підготовка конкурентоспроможних фахівців, здатних адаптуватись до сучасного ринку праці.

Отже, інтегроване навчання розглядається не як ситуативний методичний засіб, а як стратегічна необхідність модернізації системи освіти України. На сучасному етапі впровадження інтеграція переходить на ключовий етап: від концептуальної ідеї до системної практики.

Список використаних джерел та літератури

1. Бібік Н. М. Інтегроване навчання: модус застосування в початкових класах. 2021. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/724572/3/Бібік%20Н.М.%20березень.pdf> (дата звернення 07.10.2025).
2. Засекіна Т. М. Інтеграція в шкільній природничій освіті: теорія і практика : монографія. Київ : Пед. думка, 2020. 400 с.
3. Концепція Нової української школи. 2016. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 08.10.2025).
4. Концепція розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти). 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/960-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 07.10.2025).
5. Кулішов В. С. Теоретичні і методичні аспекти проведення інтегрованих занять у закладі професійної освіти на засадах компетентісного підходу : навч.-метод. посіб. Біла Церква : БІНПО ДЗВО «УМО» НАНП України, 2021. 68 с.
6. Муращенко О. В. Підготовка вчителів початкових класів у системі післядипломної педагогічної освіти до інтегрованого навчання молодших школярів : автореферат. Запоріжжя, 2021. 23 с.

Наукове видання

**Інтегроване навчання
в Новій українській школі:
ефективні підходи та інструменти реалізації**

27 жовтня 2025 року

Збірник матеріалів
Регіональної науково-практичної інтернет-конференції

Відповідальна за випуск
Т. М. Смагіна

Технічний редактор
Т. А. Бондарчук

Коректор
Н. М. Макарова